

D O W O D

R O C Z N E G O P O S T E P K U

Z PRAWA NATURALNEGO, POLITYCZNEGO, NA-
RODOW I CYWILNEGO; Z RETORYKI WYZ-
SZEY I POCZĄTKOWEY; Z FIZYKI GENERAL-
NEY, PARTYKULARNEY I EXPERYMENTAL-
NEY; Z LOGIKI, METAFIZYKI I TEOLOGII NA-
TURALNEY; Z ARYTMETYKI, RACHUNKOW,
GEOMETRYI, TRYGNOMETRYI, ALGEBRY,
GNOMONIKI, MECHANIKI, HIDRAULIKI, RY-
SUNKOW GEOMETRYCZNYCH, GEOGRAFI-
CZNYCH I ARCHITEKTONICZNYCH; Z HISTO-
RYI POLSKIEY, RZYMSKIEY I DAWNYCH KRO-
LESTW; Z GEOGRAFII NATURALNEY, POLI-
TYCZNEY I ASTRONOMICZNEY; Z JEZYKOW
POLSKIEGO, ŁACIŃSKIEGO, FRANCUZ-
KIEGO, NIEMIECKIEGO.

*Bibl. Coll. R.
Vaticaniensis
Schol. Praef.*

O K A Z A N Y.

W SZKOŁACH WOJEWODZKICH
N O R M A L N Y C H.
W MIEŚCIE STAREY WARSZAWY

MIESIĄCA LIPCA ROKU M DCC. LXX. IX.

W W A R S Z A W I E

<http://www.cin.org.pl>
w Drukarni P. DUBOWEJ

XVIII.2.986

Instytut Archeologii i Etnologii
PAN
Warszawa

SZKOŁY WOJEWODZKIE
W MIEŚCIE STAREY WARSZAWY
SĄ PODZIELONE NA KLAS SIĘDM.

- W** PIERWSZEY obeymiający Uczniów 302. 1. Uczono dobrego wymawiania i pisania słów polskich, z zachowaniem Ortografii. 2. Pierwzych początków języka Łacińskiego, z tłumaczeniem wydaanych na tę klasę wypisów z Autorów klasycznych, zwłaszcza co się ścięga do nauki i moralney. 3. Arytmetyki początkowey. 4. Geografii co do podziału ziemi ogólnego.
- W** DRUGIEY mającey Uczniów 100. 1. Dawany był język Łaciński z przekładaniem na Owezyfity wyższych na tę klasę z Autorów klasycznych wypisów, mianowicie do nauki moralney istsujących się. 2. Arytmetyka szersza. 3. Historia powszechna dawnych Królestw. 4. Geografia o Polsce, Niemczech, Turcyi, Moskwie, Węgrach, Prusach, Danii i Szwecyi.
- W** TRZECIEY liczącey Uczniów 87. 1. Pokazywano różne sposoby zrozumienia języka Łacińskiego, tłumacząc Elegie Owidyusza, Korneliusza Neposa. Listy Cycerona i wybrane z niego kawatki o powinnościach człowieka. 2. Arytmetykę wyższą zwłaszcza co się tyczy utożenia porządknych reistrów kupieckich, ekonomicznych i gospodarskich, przytym początki Geometrii. 3. Dawano się historia o Królestwie i Rzplciey Rzymskiej. 4. Geografia o Włoszech, Francyi, Hiszpanii, Portugalii, Anglii, i Rzpltych Europejskich.
- W** CZWARTEY rachującey Uczniów 37. 1. Dawano całą Geometrię praktyczną i teoryczną. 2. Prawo naturalne. 3. Historią Narodową całą. 4. Retorykę początkową, z tłumaczeniem Autorów klasycznych i ćwiczeniem się w początkowym stylu języka Polskiego, przez pisanie w różnych materyach listów, memeryatów, kontraktów &c.

W PIĄTEJ, zawierającej Uczniów 29. 1. Dawane były Fizyka gęneralna i partykularna z ukazaniem niektórych eksperymentów prawdy fizyczne stwierdzających, tudzież Geografia astronomiczna. 2. Trygonometrya, Algebra i Cnomorika. 3. Prawo polityczne i rządów z opisaniem rządów kwitnących w Europie. 4. Ryfunki geometryczne i geograficzne, tak co do robienia nowej mapy jako też co do przeniesienia mniejszej na większą i przeciwnie.

W SZOSTEJ z Uczniów 19. złożoney. 1. Dawata się Logika z Metafizyką i Teologią naturalną. 2. Mechanika i Hidraulika. 3. Prawo cywilne z wiadomością Polskiego. 4. Ryfunki Architektoniki cywilney wespół z klasą szóstą.

W SIODMEJ gdzie było Uczniów 17. 1. Dawano prawo cywilne wespół z klasą szóstą. 2. Retorykę i Poetykę zadając do robienia mowy w różnych materyach mianowicie politycznych; i ćwicząc przez rozmaite przykłady w wyborzym stylu języka Oyczyłtego. 3. Ryfunki Architektoniczne z klasą szóstą.

Mimo lekcyi wyżej opisanych był dawany w godzinach wznaczonych język Niemiecki, poczynającym od jednego, a postępującym od drugiego Metra. Tymże samym sposobem, i tegoż czasu podzieleni na dwie klasy ćwiczyli się w języku Francuzkim, tłumacząc, na pamięć się ucząc, i robiąc te materye, które się na końcu tego dowodu opisują.

Nauka języka Polskiego w każdej klasie nieróżdzielnie była łączona z językiem Łacińskim, mianowicie w czwartej, gdzie pierwsze stylu Oyczyłtego dawaty się początki, i w siódmej, gdzie w gładki styl tegoż języka wprawowano.

Charakter od Dyrektorów, którzy go formować sami pierwicy u J. P. Chillet w Korpusie Kadetów uczyli się dawany był w pierwszej klasie trzy razy w tygodniu po godzinie; a w drugiej, trzeciej i czwartej po dwa razy.

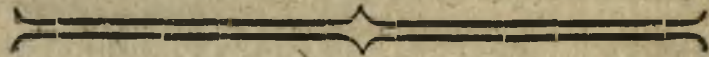

KLASSA SIODMA

I.

Z PRAWA CYWILNEGO.

Magistratus hanc esse vim, ut praesit praescribatque recta & utilia, & conjuncta cum legibus. Ut enim Magistratibus leges, ita populo praesunt Magistratus; verique dici potest, magistratum legem esse loquentem, legem autem mutum magistratum. Cic: libr: 3. de leg:

R O Z D Z I A Ł I.

Z PRAWA POSPOLITEGO NARODOWEGO.

I. O początku i nazwisku Prawa Polskiego.

1. **C**o jest prawo cywilne, i iak się dzieli?
2. Od którego czasu początek prawa naszego Narodowego naznaczyć się może, i które iego są nazwiska?
3. Przez kogo Statuta i Konstytucye na widok publiczny zostały wydane?

4. Co się rozumie przez *Paſta Conventa*?
5. Podział Polski jaki ieſt, i dla czego do prawa poſpolitego potrzebny?
6. Które ſą prawa kardynalne Królestwa Polskiego?
7. Jakie kraie zoſtaią pod prawem lennym Korony Polskiej?
8. Miasta nasze iakimi się rządzą prawami?

II. O Prawach tyczących się Osoby Króla.

9. Jakim prawem pierwſi Królowie wſtępowali na tron?
10. Co ieſt Bez-królewie, i iakie prawa na ten koniec uſtanowione?
11. Sejm Konwokacyjny iakimi prawami okreſlony?
12. Względem Seymu wybiernego czyli *Electiois* iakie prawa ſą uchwalone?
13. Koronacja gdzie się odprawuie, i przez kogo?

III. O obowiązkach Króla prawem przepiſanych.

14. Prawa do iakich powinności Króla obowiązują?
15. Rada Nieuſtaiąca z których Oſob się ſkłada?
16. Władza i moc iey iak daleko się rozciąga?
17. Na wiele Departamentów dzieli się Rada Nieuſtaiąca?
18. Jakie rozporządzenie prawem przepiſane względem rozdawania doſtoieństw?

IV. O Obywatelach Królestwa i ich doſtoieństwach.

19. Co się ma rozumieć przez Obywatela?
20. Jakie ſą prawa i przywileie ſtanu ſzlacheckiego?
21. Na wiele ſtanów dzieli ſzlachta Polska?
22. Senatorów jaki ieſt podział, które ich ſą powinności, i iakie tytuły?
23. Którzy ſą Miniſtrowie ſtanu, i iakim porządkiem po ſobie naſtępują?
24. Jakie ſą powinności Miniſtrów ſtanu?

V. O Seymach i Seymikach.

25. Co ſą Seymiki, wieloraki, i komu głos na nich przy-
należy?

26. Jakim porządkiem Seymiki powinny się odprawiać?
27. Wieloraki jest Sejm, oraz który czas, i gdzie jest miejsce jego, prawem określone?
28. W jaki sposób obrady Seymowe zaczynać się powinny?
29. Po obraniu Marszałka Seymowego co przynależy czynić Izbie Rycerskiej?
30. Gdy się Izby obydwie rozłączą, jakim sposobem daley obrady swe kończą?

VI. O Sądach.

31. Dla czynienia sprawiedliwości, wielorakie Sądy w kraju naszym są ustanowione?
32. Sąd Ziemski z wielu Osób składa się, i które sprawy pod jego rozządzenie podpadają?
33. Jakie sprawy należą do sądów Podkomorskich, i do sądów Grodzkich?
34. Co się ma rozumieć przez sądy Seymowe?
35. Jaka jest Ordynacya prawem przepisana dla sądów Seymowych?
36. Co są sądy Relacyjne i Afesorskie?
37. Sądy Marszałkowskie wielorakie są, i które do nich sprawy należą?
38. Kommissyie Skarbowe do jakich spraw swoją Juryzdykcyą rozciągają?
39. Departamentu wojskowego iaka jest władza?
40. Kommissyia Edukacyjna z wielu osób się składa, i które sprawy do iey rozządzenia należą?
41. Jaka jest Ordynacya sądów Kommissyi Edukacyjney?
42. Juryzdykcyia Referendarzka iakie ma sobie poruczone sprawy do sądenia.
43. Trybunały główne iakie sądzą sprawy, i z których osób się składają?
44. Trybunał Litewski jakim sposobem się odprawuje?

II.

Z R E T O R Y K I.

Hac una res (nempe eloquentia) in omni libero populo, maximeque in pacatis tranquillisque civitatibus præcipue semper floruit, semperque dominata est. Cicero de Orat: lib: I. c. 8.

1. **C**o jest sztuka Krasomowstwa? jaki oney koniec? co za powinność mówcy? wielorakie są mów rodzaie? które są części Retoryki?
2. Co jest wynalezienie? co, wielorakie, i które są źródła, z których dowody brać się mogą? wiele jest źródeł wewnętrznych, wiele zewnętrznych, i co każde w szczegulności? Oprócz tych czy są iakie ieszcze sposoby do wynalezienia dowodów na potwierdzenie rzeczy przedsięwziętej?
3. Rzecz wynalazłszy, iak ułożyć trzeba? Co jest wstęp do mowy, które są przymioty jego, i czy można pewne naznaczyć sposoby do zaczynania mowy?
4. Co jest *propositio* czyli założenie mowy, i wielorakie? iakie są sposoby do rozłożenia dowodów, i które to są? Co potrzeba w dokończeniu mowy zachować?
5. Wieloraki jest sposób mówienia, i kiedy którego używać należy? które okrafy każdemu mówienia sposobowi są przyzwoite?

Z A B A W Y R E T O R O W.

Tłomaczenia. I. Zdania Cycerona od Oliweta zebrane na dwanaście rozdziałów od niego rozłożone, na Polski język od klasy tej przetłomaczone, i do iedney książki spisane z przydaniem ciekawych przypisków do pięciu pierwszych rozdziałów. Rozdziały wspomniane są te: 1. o Religii. 2. o Człowieku. 3. o Sumnieniu. 4. o

Namiętnościach. 5. o Mądrości. 6. o Poczciwości. 7. o Krafomówtwie. 8. o Przyiaźni. 9. o Starości. 10. o Śmierci. 11. Sen Scypiona. 12. Różne myśli Cyclerona z różnych mieysc wyięte. *II.* Mowa za Rosciufzem Amerynem wytłómaczona. *III.* Mowa S. Ambrożego przeciw Teodozyuszowi Cefarzowi o zamordowanie 7000 Tefsalónczyków z przypiskami o Medyolanie, Tefsalonice, i o Teodozyufzu. *IV.* Liſty niektóre Cyclerona

Właſney roboty zabawki. Ponieważ ſuppliki, memoryały, noty, mogą być pod imieniem liſtów napifane; zabawki takowe liſtami ſą nazwane, których ieſt około 90. między któremi ſą liſty oznaymuiące, proſzące, dziękuiące, obiecuiące, opifuiące rzecz iakową, winſzuiące, chwaiące, radzące &c. w materyi tyczącey ſię przepiſów Krafomowſkich i w innych, które do ieſdneſy kſiążki kaźdego ręką wpifane z wyrażeniem materyi i wiaſnego imienia. Nadto przydane ieſt do nich zdanie o dowcipach Poľskich.

III.

Oprócz Lekcyi wyżej połoźonych opowie ta Kłaſſa weſpół z naſtępuiącą fundamenta Architektoniki cywilney, zwaſzeza co ſię tycze porządnego w goſpodarſtwie rozłózenia iakiegokolwiek mieſzkania ukaże Ryſunki Architektoniczne i różnych rzeczy modele do przyrabiania ſobie udzielane.

KLASSA SZOSTA.

I.

Z LOGIKI i METAFIZYKI.

Na pytania następujące z Logiki i Metafizyki również gotowi są trzy Klasy uczniowie odpowiedzieć językiem Polskim iako i Łacińskim.

I. E X L O G I C A.

1. **Q**uænam afferri possunt de initiis, & progressu Philosophiæ iam ad aliquem ordinem redactæ?
2. Mathesis estne necessaria ad Philosophiam?
3. Logicæ naturam & divisionem afferre.
4. Quænam sunt classes operationum mentis humanæ, quibus dirigendis Logica inservit?
5. Objecta idearum, & notas objectorum exponere.
6. Quænam est divisio idearum?
7. Quæ nobis professe possunt ad acquirendas ideas claras & distinctas?
8. Qua ratione alijs manifestamus conceptus mentis nostræ?
9. Definitionis, divisionisque naturam & proprietates in medium afferre.
10. Quid sunt judicia, quid propositiones & quibus partibus constare debent?
11. Ratiocinationis, seu argumentationis naturam, divisionem & principia exponere.
12. Præter Syllogismum simplicem & compositum quænam sunt reliqua argumentationum genera?
13. Quid est methodus, & an una eademque methodus censetur esse apta æquæ ad inveniendam veritatem ac alijs exponendam.

14. Quid designatur per communem sensum naturæ?
 15. Communis sensus naturæ est infallibile veritatis criterium?

Prop: Testimonium sensuum externorum ritè objectis applicatorum Physica nos certos reddit de corporum existentia, & quibusdam eorum affectionibus relationibusq;

17. Quidnam designant hæ voces, Phænomenon, observatio, experimentum, experientia?
 17. Quænam servanda sunt in observationibus & experimentis instituendis?
 19. Quæ est divisio auctoritatis?
 20. Quantum auctoritas in rebus Physicis valet?
 21. Potestne auctoritas esse criterium veri?
 22. Quænam præcipuum impedimentum afferunt progressui scientiarum?
 23. *Prop:* Studium Physicæ quod debeat præcedere Logicam, id svadet rectus ordo partium disponendarum in qualibet scientia, ut nihil dicam de experientia docentium & auctoritate veterum Philosophorum Possidonij & Panætij, qui Philosophiæ studium a Physicis incipiendum existimaverunt.

II. EX METHAPHYSICA.

1. Quid est Methaphysica, et quas partes in se continet?
 2. Quidnam nomine primorum principiorum cognitionis humanæ intelligunt Philosophi?
 3. An datur possibilitas rerum interna præter externam?
 4. Quid per ens intelligitur, & quæ ejus divisio?
 5. Essentia, attributa, modi & existentia entis cujusq; in quonam consistunt?
 6. Quidnam sonant apud Philosophos substantia, accidens, modificatio, & an dantur accidentia absoluta?
 7. Exponere quid sit entia composita oriri & quid interire?

8. Quid causam vocas, & quid effectum?
9. Causæ 2dæ habent vim verè & proprie effectricem?
10. Quæ est notio mundi?
11. Observaturne aliquis nexus inter res hunc mundum constituentes?
12. *Prop:* Non existit mundus ex omni æternitate, ut quidam Philosophorum gentilium docuerant, sed est in tempore de nihilo creatus.
13. Potestne in mundo admitti casus, fortuna aut fatum aliquod, quo omnia regantur.
14. *Prop:* Mundus est opus, sicut divina prorsus sapientia conditum, ita suo in genere perfectum.
15. *Prop:* Leges naturæ non sunt necessariæ, vera itaque miracula patrari possunt?
16. Quid de extensione & unitate mundi afferri potest?
17. Quo argumento probatur inesse nobis animam?
18. Quas potentias vel maxime considerant Philosophi in anima?
19. Qua ratione organa sensoria inserviunt animæ ad percipienda objecta externa, & ubi sensationes peraguntur?
20. Facultas imaginandi, seu phantasia potestne aliquando ita intendi, ut objecta absentia sensibus nostris observari videantur.
21. Qua ratione juvatur Phantasia in suis operationibus, qua verò impeditur?
22. Unde somni & somniorum origo?
23. *Prop:* Memoria ex parte corporis a certa constitutione cerebri dependet.
24. *Prop:* Nihil appetimus, nisi sub ratione boni, nihil averfamur, nisi sub ratione mali.
25. Affectuum nomine quidnam designatur?
26. Idemne sunt actus voluntarii, ac liberi, & utrum voluntas nostra in suis actibus libera sit libertate indifferentiæ?

27. Anima hominis est substantia prorsus a corpore diversa, simplex, individua, omnifq; materiæ expers.
28. Animam humanam a corpore sejunctam in æternum conservari, ac proinde natura sua esse immortalem, argumentis validissimis probari potest.
29. Qua ratione commercium animæ cum corpore diversi Philosophi explicant?
30. Quænam sententia probabilior sit de animabus brutorum?
31. Quibus argumentis existentia Dei evincitur?
32. *Prop:* Deus providentiâ sua mundum administrat, ita ut nihil in hoc universo sit, quod Divinæ providentiæ non subijciatur.
33. Debetur Deo religio & qualis?

II. Z MECHANIKI.

1. **C**o jest Mechanika?
2. Co rozumiemy przez ciężary? i jakie są onych własności?
3. Jakienimi sposobami ciężary dzwigane być mogą?

I. O Drągu.

4. Co jest drąg czyli *velis*, i wieloraki?
5. Drąg pierwszego gatunku z ciężarami sobie przydanemi jeśli się wspiera na podporze; i jakie sprawuje skutki? i jak się doświadczeniem utwierdza?
6. Co tego za przyczyna, że przez drągi coraz inaczej ułożone czuiemy łatwość w podnoszeniu ciężarów?
7. Do umiarkowania sił w każdym drągu co trzeba uważać?
8. Jaka zachodzi proporcya w drągach do utrzymania w równości wagi siły z ciężarem?

9. Maiąc siłę, oraz odległość wiadomą siły od podpory, i odległość ciężaru od teyże podpory: izali można dóyść iak wielki ciężar daną siłą udzwignąć można?
10. Maiąc ciężar z odległościami od podpory wiadomemi, iak duchodziemy siły wystarczającej danemu ciężarowi?

II. O używaniu kołek czyli krążków w machinach.

11. Co są krążki używane w machinach do dzwignania ciężarów, czyli *trochlea*?
12. Co rozumiemy przez klubę? i iak się w niej osadzają krążki?
13. Wieloraki są krążki z klubami swemi wzięte?
14. Co wyraża krążek stały? i iakie własności iego? a co krążek ruchowy?
15. Jak się nazywa Machina do dzwignania ciężarów z trzech kołek złożona? iak ze czterech? pięciu? i tam daley.
16. Chcąc siłę postawić w równości wagi z ciężarem przez polipasty: iakiey proporcyi zażywamy? i iak się to doświadczeniem utwierdza?
17. Maiąc polipast gotowy, i ciężar do podniesienia: iak można zgadnąć siłę, któraby wystarczyła danemu ciężarowi?
18. Maiąc siłę i ciężar iak można dóyść o wielu kołkach machina być powinna? któraby zdolną była do udzwignienia ciężaru danego?
19. Gdyby był ciężar nadzwyczajnie wielki, iakiegoby polipastu na ten czas użyć potrzeba było?

III. O używaniu kołowrotów.

20. Co jest kołowrót? i wieloraki?
21. Do czego się używać zwykły kołowrót?
22. Jakiey proporcyi zażywamy w kołowrotach tak wertykalnych, iako horyzontalnych?

23. Jak dochodziemy długości drągów, któremi kołowrót ma być obracany względem mając na siłę i ciężar?
24. Jeśliby bardzo długich drągów zażyć niemożna było dla trudności obracających niemi, co onych mieysce zastąpić może?
25. Co rozumiemy o gatunku kołowrotu *zorawiem* nazwanego, którego we Francyi nayczęstszemu używaniu.
26. Jak dochodzić można siły potrzebney do podniesienia ciężaru danym kołowrotem?

IV. O kołach zębatych.

27. Co są koła zębate?
28. Jakiey proporecyi zażywamy w kołach zębatych, jeżeli przez nie ciężar podnieść chcemy, i iak się to doświadczeniem okazuje.
29. Mając liczbę koł zębatych i ciężar, iak się wynayduie siła, któraby wyitarczyła do udzwignienia danego ciężaru.
30. Ciężar waży funtow 6000. nie mam siły więcey iak funtów 30. izali można dóysć o wielu mi kołach zębatych machinę sporządzić potrzeba, któraby była zdolną do udzwignienia ciężaru 6000. siłą 30. funtow.

V. O Płaszczyźnie naklonioney.

31. Co jest płaszczyzna nakloniona czyli *planum inclinatum*?
32. Co rozumiemy przez wysokość płaszczyzny naklonioney, a co przez długość?
33. Kiedy jest więkksze naklonienie płaszczyzny? a kiedy mnieysze?
34. Co za przyczyna, iż przez płaszczyznę naklonioną, każdy umnieysza się ciężar, i iak się to doświadczeniem objaśnia?
25. Do czego płaszczyzna nakloniona służy, i czy jest w używaniu?

36. Jaka proporcya zachodzi w płaszczyźnie nakłonioney do dzwigania ciężarów zażytey, i iak się to doświadczeniem potwierdza?
37. Miałę siłę, ciężar, i wysokość, izali można dōyść w płaszczyźnie nakłonioney długości, która pewnie wystarczy danemu ciężarowi.

VI. O pierwszej machinie składaney z płaszczyzny nakłonioney.

38. Co nazywamy machiną pierwszą składaną z płaszczyzny nakłonioney?
39. Co jest klin i iakie iego używanie?
40. Co rozumiemy przez siłę, do klina przyłożoną, a co przez ciężar czyli opór?
41. Izali może nam być siła wiadoma, która się przykłada do wbijania klinów?
42. Jakim sposobem można zgadnąć moc uderzenia w młocie, i to uderzenie czy można porównać z ciężarem?
43. Co się mówi o młocie spuszczoneym, toż samo czy może się mówić o klocu, którego do wbijania pałów zażywamy?
44. Co rozumiemy o kaffarach służących do bicia pałów?
45. Jeśli kloc zbyt wielki w kaffarze do wbijania pałów poduszany być nie może dla niedostatku ludzi, izali się może pomnięszy kloc, a tenże sam skutek sprawić co i większy?

VII. O drugiej machinie składaney z płaszczyzny nakłonioney.

46. Co nazywamy machiną drugą składaną z płaszczyzny nakłonioney?
47. Co rozumiemy przez szrubę i iakie iey używanie?
48. Welikakie są szruby?
49. Co jest szruba wklęśta, a co wypukła?
50. Jakiey proporcyi zażywamy w szrubach?
51. Miałę siłę i szrubę, możnali wynaleść ciężar, który od siły daney pewnie uniesiony będzie?

52. Mając siłę, i długość drąga, którym mam obracać szrubę, iak się wynayduie samey szruby grubość i gwintów wyfokość?

VIII. O używaniu sznurów w różnych machinach.

53. W używaniu sznurów do machin, na co mieć baczość należy?
54. Sznur użyty do machin, uważany co do ciężkości, skrzywienia, i ostrości swoiey, czyli chrapowatości, czym naywięcey w machinach zawady sprawuie?
55. Prócz sznurów, czy są inne zawady w Machinach z tarcia wzajemnego pochodzące?
56. Wielorakim sposobem tarcie uważane być może.
57. Co jest tarcie pierwszego gatunku, a co drugiego?
58. Izali można wyrachować opór z wzajemnego tarcia części pochodzący?
59. Przynajmniej w niektórych szczególnych przypadkach izali można wyrachować zawadę z tarcia pochodzącą?
60. W podniesieniu ciężarów, według doświadczeń różnych, iak siłę powiększać należy, mając wzgląd na tarcie w machinach, którego uniknąć trudno?
61. Jakim się sposobem wyrachuie ostrość sznurów używanych w machinach, razem z tarciem innych części w tychże machinach zażytych?
62. Ponieważ w machinach niemożna uniknąć tarcia, izali są iakie sposoby do jego zmniejszenia.

III.
Z H I D R A U L I K I.

1. Co jest Hydraulika? a co hydrostatyka?
2. Jakie są własności wody? n.org.pl

3. Izali wody w naczyńiach będące ciężarem swym dna cisną i to ciśnienie komu jest równe?
4. Woda przeciwko przyrodzeniu z początku wyniesiona do góry, czy może ciężkością wrodzoną płynąć przez wyższe miejsce.
5. Powietrze ściśnione w jakim sposobie pęłzi wodę do góry?
6. Izali woda wodę z miejsca niższego na wyższe może prowadzić?
7. Woda czy zawsze jest jednostrayney wagi?
8. Bryła iakakolwiek pływająca na wodzie ciężkością swoją komu jest równa?
9. Jle razy każda bryła jest lżeysza w wodzie niż na powietrzu?
10. Izali wodę ściśnąc i w mnieysze miejsce zebrać można?
11. Szybkość wody w rzekach płynąca izali jest jednostrayna?
12. Do czego jest potrzebna wiadomość szybkości wody w rzekach?
13. Jakim się sposobem znayduie szybkość wody w rzekach płynących.

I. O znakach wody w ziemi ukrytey.

14. Jakie są znaki do znalezienia wody?
15. Jakie są znaki wody zdrowey, i co za sposób naprawiania zley?
16. Chcący wodę prowadzić z miejsca na miejsce, potrzebną do obrotu machin, na eo mieć oko naybardziej powinni?
17. Co rozumiemy przez naczynia, z których woda płynie, i wielorakie?
18. Co rozumiemy przez wyfokość naczynia?
19. Szybkość wody płynącej z naczynia iak się ma uważać?
20. Z naczyń zawsze pełnych mających też same dziury i wyfokości izali w równych czasach równa wody obfi-
tość wypływa?

21. Jeżeli we dwóch naczyniach wysokości są równe a dziury różne, iak się będą miały do siebie obfitości?
22. Jeżeli zaś we dwóch naczyniach są równe wysłkości, a dziury kędy woda wypada, są cyrkuły, iako pospolicie bywa, iak się będą miały do siebie obfitości?
23. Jeżeli dziury są równe a wysokości nie równe obfitości iak się będą miały do siebie?
24. Jeżeli i dziury i wysokości nie równe w iakiey się będą miały proporcyi wód obfitości.

II. O Fontannach białych.

25. Co rozumiemy przez fontanny białe?
26. Skok wody w fontannach izali iest mniejszy od spadku, i co tego za przyczyna?

III. O Pompach.

27. Co są Pompy i iakie ich części istotne?
28. Wielorakie są Pompy.
29. Co iest Pompa śisąca? i dla czego w niey woda w górę płynie?
30. Jaka być powinna proporcya w częściach pompy?
31. Co rozumiemy przez pompę wypychającą i iakie iey ułożenie?
32. Co rozumiemy przez Pompy złożone?
32. Jakie są istotne części sikawki do zalewania ognia?
33. Pompa ustawiona w rzece izali może sama z siebie bez żadney siły ludzkiej nieustannie pompować?
34. Izali może być zażyty wiatr do pompowania wody?

IV. O młynach wodnych.

35. Co są Młyny wodne i iakie ich części istotne?
36. Jak się powinna miarkować pretkość kamienia zewnetrznego?

37. Wielorakie są koła w młynach wodnych?
38. Koła skrzydłatego kiedy jest największa dzielność?
39. Co rozumiemy o młynach pływających?
40. Do większego skutku w młynach, iżali można do upodobania liczbę kół pomnażać?
41. Myślący o budowaniu młynów wodnych na co mieć wzgląd powinien?

V. O wiatrakach.

42. Co są Wiatraki i wielorakie?
43. Jakie są części istotne wiatraków Holenderskich, a jakie Polskich?

VI. O młynach bydlęcych i o żarnach.

44. Co rozumiemy przez młyny bydlęce?
45. Wielorakim sposobem bydlęta kamień obracać mogą?
46. Co za sposób jest zrobienia nowych, całę wygodnych a nie kosztownych żarn.
47. Co rozumiemy przez Tartaki i na wiele się części dzielą?
48. Sztuka służąca do podnoszenia piły z jakich się części składa?

Klasa szósta wespół z siódmą oprócz lekcyi teraz opisanych, bierze Rysunki Architektoniki cywilney, o których namienilo się wyżej pod klasą siódmą.

KLASSA PIĄTA

I.

Z FIZYKI OGULNEY I SZCZEGULNEY.

Na pytania i propozycje z oboiey Fizyki w Łacińskim ięzyku położone, równie gotowa jest ta Klasa odpowiedzieć oyczystym.

L EX PHYSICA GENERALI

1. Quæ est notio, divisio, & utilitas Physicæ?
2. Estne aliqua necessitas adhibendarum hypothesium in Phylosophia, & quæ hypotheses vitiosæ censentur?
3. Quæ sunt regulæ generales philosophandi à Newtono assignatæ?
4. Quid designant Philosophi per corpora, & quid per elementa corporum?
5. Proprietates illæ, quas diversi Philosophi diversas elementis primis adscribunt, cuinam fundamento inniuntur?
6. Quænam sunt generales corporum proprietates?
7. Rectene cohærentiam partium in corporibus Epicurus adscripserit particulis hamatis, & uncinatis, aut Cartesius àéri prementi, aut quidam ejus affectuæ pressioni materiæ subtilis.
8. Quid sunt Hemisphæria Magdeburgica, & cohæsiio illorum, post extractum àërem internum unde repeti debet?
9. Quænam corpora fluida dicuntur?

10. *Prop:* Fluiditas corporum nequit reponi in motu intestino minimarum partium eorundem corporum.
11. Recensere præcipuas proprietates corporum chemicas, & eorum causas adferre.
12. Quænam fermentationem, & putrefactionem in corporibus augent, quæ verò impediunt?
13. Qua ratione liquatio metallorum peragitur?
14. Quænam in motu consideranda veniunt?
15. Si duo corpora motu æquabili ferantur, & decursa spatia fuerint æqualia, celeritates erunt reciproçè ut tempora.
16. Si autem tempora fuerint æqualia, celeritates erunt directè ut spatia.
17. Si verò & spatia & tempora fuerint inæqualia, celeritates erunt in ratione composita directâ spatiorum & inversâ temporum.
18. Quænam considerari debent in motu composito?
19. Qua ratione peragitur reductio plurium virium ad unam, & unius. resolutio in plures?
20. In motu uniformiter accelerato quomodo augentur spatia?
21. Ex data altitudine invenire tempus, quo indigeret corpus ad percurrendam eandem altitudinem liberè faciendo.
22. Ex dato tempore, quo corpus grave decidebat, determinare spatium percursum.
23. Pro quolibet 2do temporis seorsim sumpto invenire spatium, quod corpus grave motu suo percurrit.
24. Quomam argumento evincitur dari in corporibus vim inertię?
25. In quonam moderni Philosophi reponunt gravitatem corporum?
26. *Prop:* Omnia corpora terrestria sunt gravia.
27. *Prop:* Corporum terrestrium gravitas reponi debet in

- attractione, quæ in agendo sequitur rationem inversam quadraturum distantiarum à centro telluris.
28. Quid præcipui occurrit de gravitate corporum in diversis terræ locis?
29. Æstus marini naturam & phænomena enarrare.
30. *Prop:* Causa æstus marini sunt, vires attractivæ lunæ & solis æquilibrium aquarum turbantes.

II. PHYSICA PARTICULARI

1. *Prop:* Lumen est substantia corporea.
2. *Prop:* Luminis propagatio in eodem medio fit per lineas ad sensum rectas.
3. *Prop:* Eadem propagatio luminis non est momentanea, ut voluit Cartesius, sed successiva.
4. *Prop:* Densitas luminis, seu intensio ejus à puncto radiante in medio propagationi lucis non resilitente, decrescit in ratione inversa quadratorum distantiarum.
5. Quid per refractionem luminis intelligitur?
6. *Prop:* Stamina radij lucidi diversa gaudent refrangibilitate, quod innumera ostendunt experimenta, deferuntq; secum colores, quos primitivos vocamus.
7. Candor radiorum solarium unde habetur?
8. Quænam Physicorum opiniones de natura luminis?
9. Quid sunt phosphori, & unde lux eorum procedit?
10. Quænam corpora pellucida, & quæ opaca dici solent, ac in quonam hæ illorum affectiones consistunt?
11. Explicare originem colorum.
12. Undenam oritur Iris & Halo?
13. Quibusnam partibus constat oculus?
14. Enumerare crebriora oculorum vitia, & ostendere quibus vitris juventur myopes, quibus verò præsybiæ?
15. Ad visionem distinctam objectorum quænam requiruntur?

16. *Prop.* Ignis, quem Philosophi appellant purum & propriè sumptum, à materia lucis distingvi non debet.
17. *Prop.* Phænomena electricitatis dependent à tenuissimo quòdam fluido, multum similitudinis cum particulis igneis habente, quod è corporibus per excelsum electrizatis effluens, in corpora per defectum electrizata cellerrimè influit.
18. Quibus argumentis probatur àëris gravitas, elasticitas, & compressibilitas?
19. Pressione àëris ad quantam altitudinem in tubis elevatur aqua?
20. Quot modis sonus considerari debet? quanta ejus celeritas in propagatione?
21. Enumerare præcipuas partes, quæ organum auditûs constituunt.
22. Quot modis super spectari debet?

Reszta Pytañ z Fizyki oyczyŝlym ięzykiem.

1. Co jest Optyka w powszechności wzięta?
2. Co się rozumie przez Anguł optyczny?
3. Kiedy się rzeczy wydaiają być w biegu choć na mieyscu bez poruszenia zostaią?
4. Kiedy rzeczy maiące bieg wydaiają się nam na jednym mieyscu zostawać?
5. Dla czego obiektu im dalsze są od nas, tym mnieysze wydaiają się i przeciwnie?
6. Jakie są własności zwierciadeł wklęsłych, wypukłych, i płaskich?
7. Za co zwierciadła składane nie tak nam pokazuią obiektu iak one w sobie są?
8. Które szkła są pomnaziące, które powiększaią, a które pomniejszyaią obiektu?
9. Które maszyny nazywaią się katoptryczne, a które dyoptryczne?

10. Jakie jest ułożenie Teleskopu tak niebieskiego jak ziemskiego?
11. Jakie tych dwóch Teleskopów są własności i z jakąd wypływające.
12. Sąli innego gatunku Teleskopy, i co jest godnego o nich wiadomości?
13. Opisać co są Mikroskopy, i jakie onych własności?
14. Termometrów robienie i używanie opowiedzieć?
15. W jakiey proporcji są stopnie do siebie, brane na Termometrach Farenteia i Reaumura?
16. Co jest Elektryczność, przez jakie znaki wydaie się?
17. Jakim sposobem materya elektryczna wzniecona być może, i jakim sposobem oney skutki natężają się?
18. Czym tego dowieść można, iż błyskawice, pioruny, grzmoty, są skutkiem materyi elektryczney?
19. Na jakich defektów leczenie w Medycynie elektryzacya użyta być może?
20. Dać wykład strzelania z pistoletu elektrycznego, który temi czasy w Anglii wynaleziono?
21. Co się rozumie przez Atmosferę ziemską?
22. Jaki jest podział i wysokość atmosfery?
23. Co jest Barometrum, i na jakim fundamencie zafadza się jego robienie i używanie?
24. Co są Meteory i wielorakie?
25. Deszcze, śniegi, grady, z jakąd swój początek biorą?
26. Mgłę, rosę, mrzon, co sprawuie?
27. Co są wiatry, i iaka ich ogólna przyczyna?
28. Co jest światło północne i iaka onego naypodobniejsza ku prawdzie przyczyna?
29. Z jakąd się biorą ognie nocne nad trzęsawicami, łakami i cmętarzami?
30. Jaka jest przyczyna ogniów, które zowiemy gwiazdami spadającymi, kulami ogniistymi?

III. Z GEOGRAFII ASTRONOMICZNEY.

1. Co jest Geografia Astronomiczna, i iak się pospolicie dzieli?
2. Co się rozumie przez sferę niebieską, i do czego nam ona służy?
3. Czy jednakowe jest zdanie Astronomów o ułożeniu znaczniejszych części świata?
4. Jakie było zdanie Ptolomeusza o ułożeniu świata, i dla iakich przyczyn odrzucone?
5. Jakie nam systema Kopernik podał, a iakie Tycho?
6. Za którym z tych zdań Astronomowie idą pospolicie, i dla iakich przyczyn?
7. Co jest oś świata, co jego bieguny?
8. Wielorakie są cyrkule na sferze, i iakie onych używanie?
9. Co jest Zodyak, y wiele jest na nim konstellacy?
10. Jak się konstellacye Zodyaczne dzielą, i co o nich godniejszego jest uwagi?
11. W których znakach jest teraz słońce, i czy równie długo bawi się w południowych iak w północnych?
12. Jaki podział światła niebieskiego Astronomowie czynią?
13. Za co nie możemy mieć pewney wiadomości o odległości gwiazd od ziemi, i onych wielkości?
14. Jestże wiadoma liczba gwiazd przynajmniey Astronomom?
15. Co są planety, wiele onych jest, iak się dzielą?
16. Co jest słońce, iaka jego wielkość, wieloraki obrot, i z kąd wynikający?
17. Jaka jest przyczyna zaćmienia słońca?
18. Wieloraki ma obrot ziemia według zdania Kopernika, i jego naśladowców?
19. Jak się wykładają dni i nocy przez obrót ziemi dzienny?
20. Jaki jest wykład przez obrót ziemi roczny odmian ciepła i zimna zdarzających się w czterech częściach roku?

21. Co jest wiadomości godnego o księżycu?
22. Co są odmiany księżycy, i z kąd pochodzą?
23. Z jakiej przyczyny zdarza się zaćmienie księżycy?
24. Co jest miarą popolicitą u Astronomów służącą do wyrozumienia wielkości, i odległości planet od ziemi?
25. Merkuryusza, Wenusy, Marsa, Jowisza, Saturna, iaka jest wielkość i odległość od ziemi?
26. Wzmiankowane planety iaki łożą czas na obieżeniu orbit?
27. Oprócz gwiazd i planet czy dają się widzieć inne światła na niebie?
28. Czym się różnią komety od planet?
29. Dla czego komety raz mają koło siebie światła nakształt włosów rozczehanych, drugi raz nakształt ogona lub brody?
30. Czym tego dowieść można, iż ziemia jest okrągła?
31. Czy wszystkie cyrkule znajdujące się na sferze niebieskiej są też położone na sferze ziemskiej?
32. Co się rozumie przez szerokość Geograficzną, i wieloraka ona jest?
33. Z szerokości Geograficznej iakiego miejsca czy można dóść z wyniesienia bieguna nad horyzont?
34. Co jest długość Geograficzna, iak się na sferze ziemskiej, a iak na mappie rachuje?
35. Jak poznać z szerokości, i długości Geograficznej, iż jedno miejsce względem drugiego mniej lub więcej odległe od Ekwatora, wschodnie albo zachodnie?
36. Z Mappy dobrze zrobioney czy można dóść długości i szerokości Geograficznej?
37. Jestże iaki związek długości Geograficznej z czasem każdemu miejscu przyzwoitym?
38. Jaki podział ziemi czynią Geografowie przez wzgląd na odmienne powietrza umiarkowanie?
39. Części ziemi i odmianę długości dnia największego oznaczone iak się nazywają, wiele onych rachujemy?

40. Mając szerokości klimatów w gradusach iak onych dóżyć w milach?
41. Jakich miar popolicie używają Astronomowie?
42. Mila, iakich 15. rachujemy na gradus cyrkułu wielkiego ziemskiego, wiele w sobie zamyka stop Paryskich, wiele łokci Warszawskich?
43. Jak ustawić sferę na horyzont danego mieysca?
44. Znaleść długość i szerokość Geograficzną iakiego mieysca nietylko w gradusach, ale też w milach?
45. Wynaleść mieysce słońca na każdy dzień naznaczony?
46. Wynaleść deklinacyą, czyli uštěpek słońca od Ekwatora na dzień dany?
47. Jakim sposobem dóżyć można naywiększey i naymniejszey wyfokości słońca południowey nad horyzontem Warszawskim?
48. Na każdy dzień wyznaczony znaleść wyfokość słońca południowego?
49. Z wyfokości słońca południowey znaleść wyniesienie Ekwatora i bieguna nad horyzontem iakiego mieysca.
50. Na których mieyscach południe przypada iedney godziny?
51. Znaleść, wielą godzinami południe prędzey, lub późniey iest na iednym mieyscu, niż na drugim.
52. Wynaleść wszystkie mieysca, które długość dnia iednakową mają.
53. Jak dóżyć można naydłuższego dnia na mieyscu naznaczonym?
54. Dóżyć, w iakim klima mieysce wyznaczone np. Warszawa leży?
55. Jak poznać, iezeli mieysce iakie leży w klima dziennym lub miesięcznym?
56. Co znaczą terminy od kraiopisów często używane: Afcii, Amphisci, Heterosci, Periescii?

47. Jak znaleźć wschód słońca na miejscu leżące w klimie miesięcznym?
48. Czy można poznać, które gwiazdy nad horyzontem naszym są bez wschodu i zachodu?

II.

Z PRAWA POLITYCZNEGO i NARODOW.

Constat profecto ad salutem Civium, civitatumque incolumitatem, vitamque hominum quietam & beatam, conditas esse leges, eosque, qui primum ejusmodi scita sanxerint, populis ostendisse, ea se scripturos atque laturus, quibus illi adscriptis susceptisque honeste beateque viverent. Cic: de leg: lib: 2.

ROZDZIAŁ I.

O PRAWIE POLITYCZNYM.

1. **C**o się ma rozumieć przez politykę?
2. Polityka czyli ma jakie prawa powszechne?
3. Co za pobudkę mieli ludzie jednoczenia się w różne narody i państwa?

I. O kształcie rządów.

4. Co jest rząd, i jaki jego początek?
5. Zwierzchność kraiowa co znaczy, i które iey są części istotne?
6. Wieloraki jest kształt rządów?
7. Co się ma rozumieć przez Anarchią?
8. Rządu Monarchicznego jakie są prawa gruntowe?
9. Rząd Arystokratyczny jakimi się zaszczyca prawami?
10. Na jakich prawach fundamentalnych wspiera się rząd Demokratyczny?

II. O państwach udzielnych, hołdowniczych i lennych.

11. Co się ma rozumieć przez państwo udzielne?
12. Co są potencie hołdownicze, co lenne?
13. Państwa sprzymierzone, i związkowe czyli skonfederowane co znaczą?
14. Jaka zachodzi różnica pomiędzy Monarchiami?
15. Państwa dziedziczne iak się dzielą?

III. O obowiązkach narodu względem siebie samego.

16. Naród czyli jest obowiązany ustanowić sobie iakowe prawa?
17. W stanowieniu praw dla narodu, czyli ma być wzgląd iaki zachowany?
18. Religia czyli wpływa do uszczęśliwienia narodu?
19. Nauki czyli są dla kraiu użyteczne?
20. Rolnictwo czyli ma dozuwać względu od zwierzchności kraiowej?
21. Handle co za pożytki przynoszą dla narodu?
22. Na czym się załada we wszystkich krajach handel?
23. Wiele jest maxym, albo prawd niewzruszonych handlowi służących?

IV. O prawach wzajemnych między Maieństwem a poddanemi zachodzących.

24. Rząd naywyższy z swego ustanowienia do czego jest obowiązany?
25. Rządowi naywyższemu czy powinni być posłuszni poddani?
26. Rząd naywyższy czyli ma prawo życia i śmierci swych poddanych?
27. Co się ma rozumieć przez występpek przeciw Maieństwu?

R O Z D Z I A Ł II.

O P R A W I E N A R O D O W.

28. Co jest prawo narodów, i dla czego się tak nazywa?
 29. Prawo narodów iakiey jest wagi?

I. O poselstwach i tym wszystkim, co do nich należy.

30. Jaki jest początek poselstw, i co ich za potrzeba?
 31. Na wiele stopniow teraz dzielą się Ministrowie publiczni?
 32. Co to jest Posel wielki, i które iego szczegulnieysze przywileie?
 33. Jakiemi przywileiami wszyscy Ministrowie zaszczycaią się?

II. O prawach woiennych.

34. Co jest woyna, i komu przynależy?
 35. Co się rozumie przez woynę odporną i zaczepną?
 36. Które warunki woynę poprzedzać powinny, aby się mogła stosować do prawa narodów?
 37. Woyny które są prawa powszechne?

III. O przymierzach pokoju oraz pretenzjach woiennych.

38. Co jest przymierze pokoju, i przez kogo zawierane być powinno?
 39. Co są przerwy woyny nazwane *inducia*.
 40. Przez kartel i kapitulacją co się ma rozumieć?
 41. Traktaty sprzymierzenia się co znaczą, i czyli ratyfikacya ich jest potrzebna?
 42. Co znaczy gwarancya traktatu?

R O Z D Z I A Ł III.

O R Z A D A C H K W I T N A C Y C H W E U R O P I E.

I. O Rzeszy Niemieckiey, która na siebie wzięła imie Państwa Rzymskiego, albo Cesarstwa zachodniego.

1. Jakim prawem była przywołana godność Cesarzka od Królów Niemieckich?

2. Cesarstwo Niemieckie kiedy przemieniło się w kształt rządów Rzeczypospolitey dziś kwitnący?
3. Władza udzielna Rzeszy Niemieckiey przy kim się znajduje?
4. Które Cesarzowi prawa są właściwe, i iakich tytułów używa?
5. Co znaczy Król Rzymski?
6. Co jest izba Elektorska, z wielu i których osob złożona?
7. Izba Xiążęca z kogo się składa, i czyli zachodzi iakowa różnica między Xiążętami Rzeszy Niemieckiey?
8. Jak jest liczna izba miałt Cesarzkich wolnych?
9. W iakowy sposób dzieje się seymowa Rzeszy Niemieckiey uchwała?
10. W których sprawach większość głosów na seymie Rzeszy Niemieckiey mocy nie ma?
11. Dla czynienia sprawiedliwości które są Trybunały ustanowione na całą Rzeszę Niemiecką?
12. Metryka Rzeszy Niemieckiey co znaczy?
13. Czyli są iakie prawa powszechnie Rzeszy Niemieckiey?
14. Co się rozumie przez złotą Bullę, i kapitulacye Cesarfskie?
15. Jakie ustawy w sobie zawiera pokoy powszechny, pokoy o Religiję, i pokoy Westfalski?
16. Jakie są ordery kawalerskie w Niemczech?

II. O Cesarstwie Tureckim i Państwie Rosyjskim.

14. Jak się rządzi Państwo Ottomazńskie?
18. Sprawy polityczne iakim porządkiem u Turkow się odprawia?
19. Jakim sposobem sprawiedliwość w mniejszych sądach Turcy czynią?
20. Jakie są mocy i rodzaju woyska Tureckie?
21. Jak się sprawują rządy w Rosyi?
22. Jakie prawo względem sukcesyi ustanowił Piotr wielki?

23. Kiedy Monarchowie Rosyjscy zaczęli używać tytułu Imperatorskiego?
24. Które są ordera kawalerskie w Rosyi?

III. O Królestwie Francuzkim.

25. Rząd Francuzki czy jest iednowładny?
26. Które są prawa nayprzednieysze, albo fundamentalne Królestwa Francuzkiego?
27. Jakim prawem sądzą się Francuzi?
28. Co są Parowie Francuzcy?
29. Na czym zawisły wolności Kościoła Francuzkiego?
30. Jakich tytułów używa Król Francuzki?
31. Jaka jest różnica między Szlachtą Francuzką?
32. Które są ordera kawalerskie we Francyi?

IV. O Królestwie Hiszpańskim i Portugalskim.

33. Jakie jest rozporządzenie rządu Monarchicznego Hiszpańskiego?
34. Korona Hiszpańska czy jest dziedziczna, i czy może padać na kądziel?
35. Jakim prawem sądzą się Hiszpani?
36. Na wiele porządków dzieli się stan szlachecki w Hiszpanii?
37. Co znaczy Graudeca u Hiszpanów?
38. Które są prawa fundamentalne Królestwa Portugalskiego?
39. Jaki jest rząd, i wiele stanów w Portugalii?
40. Jakim prawem rządzą się Portugalczycy?

V. O Królestwie Angielskim.

41. Jaki jest rząd w Anglii?
42. Król Angielski jakim prawem panuje?
43. Jaka jest moc i powaga Króla Angielskiego?
44. Co jest Parlament Angielski?

45. Przez Izbę górną Parlamentu co się ma rozumieć?
46. Izba Parlamentu dolna z jakich osób składa się?
47. Na które Stany dzieli się obywatele Królestwa Angielskiego?
48. Które są ordery kawalerskie w Anglii?

VI. O rządzie Państw Króla Sardyńskiego i Neapolitańskiego.

49. Jaki jest kształt rządu państw Króla Sardyńskiego?
50. Które są prawa fundamentalne państw Króla Sardyńskiego?
51. Jakie są ordery kawalerskie Króla Sardyńskiego?
52. Jaki jest rząd Królestwa Neapolitańskiego?
53. Jaki jest order w Królestwie Neapolitańskim?

VII. O Królestwach Węgryjskim i Czeskim.

54. Pod jakim kształtem rządu została Węgry?
55. Jakim prawem w Węgrzech panuje Dom Rakuski?
56. Na wiele stanów dzieli się Królestwo Węgierskie?
57. Jaki jest order kawalerski w Węgrzech?
58. Jaki jest kształt rządu w Królestwie Czeskim?

VIII. O Królestwach Duńskim, Szwedzkim, i Pruskim.

59. Pod jakim kształtem rządu żyją Duńczycy?
60. Jaki jest rząd w Prowincjach państwa Duńskiego?
61. Które są ordery kawalerskie w Danii?
62. Jaki kształt rządu kwitnie w Szwecyi?
63. Z których Stanów składa się Sejm w Szwecyi?
64. Jakie są ordery w Szwecyi?
65. Pod jakim rządem została Prusacy?
66. Które są ordery w Prusiech ustanowione?

III.

Z M A T E M A T Y K I
I. T R Y G O N O M E T R Y A.

1. **C**o jest Trygonometrya, do czego naybardziej służy, i iakich potrzebuie instrumentów.
2. Jakie się używać zwykły terminy w Trygonometryi?
3. Co jest sinus totus, co jest sinus rectus, co tangens węgła danego, co secans, co sinus versus?
4. Co są Logarytmy, do iakiego gradusu są wyrachowane, tak w gradusach, iako w liczbach naturalnych.
5. Wielorako Tryanguły prosto węgielne mogą być uważane?
6. Wiele jest sposobów do rozwiązania Tryangułów prosto węgielnych.
7. Maiąc wiadomą Hypotenuzę i iednego Kateta w Tryangule prosto węgielnym, iak się znajdują węgły niewiadome?
8. Maiąc wiadome dwa boki Katetami nazwane, iak się wynaydują węgły, które nie są wiadome?
9. Maiąc węgły i bok ieden czyli Katet wiadomy, iak się znajduie drugi Katet?
10. Maiąc Hypotenuzę i węgły wiadome, iak się wynayduie Katet którykolwiek?
11. Maiąc Hypotenuzę i Kateta iednego wiadomego, iakim się sposobem wynayduie Katet drugi?
12. Maiąc wiadome węgły i iednego Kateta, iak się znajduie Hypotenuza?
13. Maiąc wiadome katety iak się wynayduie Hypotenuza?
14. Wiele jest sposobów do rozwiązania Tryangułów różwartowęgielnych?

15. Maiąc wiadome dwa boki i węgiel na przeciwko jednemu z nich położony, iak się wynayduie ów węgiel, który leży przeciwko bokowi wiadomemu?
16. Maiąc wiadome dwa boki Tryangułu z węgiem od nichże zawartym, iak się wynayduią infze dwa pozostale węgly?
17. Maiąc wiadome trzy boki Tryangułu, iak się znajduie węgiel ktorykolwiek?
18. Maiąc wiadome węgly i bok ieden, iak się znajduie bok drugi?
19. Maiąc wiadome dwa boki z węgiem, który się między niemi zamyka, iak się znajduie bok trzeci?
20. Te wszystkie sposoby do rozwiązania Tryangułów iakichkolwiek, iak mogą być przystosowane do praktycznego wymiaru różnych odległości.

II. A L G E B R A.

1. **C**O iest Algebra, i kto iest pierwszym oney wynalęzcą?
2. Którzy w Europie liter zamiast liczb, naypierwey zaczęli używać, i z iakiego powodu?
3. Co iest ilkość czyli *Quantitas* i z iakiemi znakami kłaść się zwykła?
4. Co iest ilkość dodatna czyli *positiva*, a co odciążna czyli *negativa*?
5. Co iest ilkość pojedyncza czyli *incomplexa*, a co sklada na czyli *complexa*?
6. Liczba przed terminem i nad terminem iakieykolwiek ilkości położona iak się nazywa?
7. Kiedy ilkości są podobne między sobą, a kiedy nie?
8. Jaki iest sposob skracania wielokrotnych ilkości, czyli obracania na krótsze terminy?
9. Jak się ilkości pojedyncze i wielokrotne dodają? odciążają? iak się mnożą i dzielą?
10. Co iest Frakcyja algebraiczna, i iak się wyraża.

11. Jakie są reguły Addycyi, Subtrakcyi w Frakcyach Algebraicznych, oraz Multyplikacyi i dywizyi?
12. Co jest Ekwacya i do czego służy?
13. Na jakich się funduie regulach cała sztuka rezolwowania problematów?
14. Do pokazania reguł Algebraicznych i potrzeby tey umiejętności i przywiodą różne przykłady, które ze wszelką łatwością za pomocą Algebry solwować się mogą.

III. GNOMONIKA.

1. **C**O jest Gnomonika i na czym się iey cała sztuka gruntuie?
1. Jaki jest sposób wynaydowania linii merydyonalney czyli południowey?
 3. Chcąc rysować kompas w mieyscu takim gdzie nie masz ieszcze wynalezioney wyfokości punktu polarnego nad horyzontem, jaki gradus podwyższenia zwyki się obierać?
 4. Małąc podniesienie bieguna isk się znayduie podniesienie ekwatora nad horyzontem?
 5. Wielorakie są kompasy?
 6. Co są kompasy ekwinokcyalne a co horyzontalne?
 7. Co są kompasy wertykalne tak południowe iako i północne?
 8. Jakim się sposobem rysuie kompas podniesiony czyli ekwinokcyalny?
 9. Jakim się sposobem rysuie kompas horyzontalny?
 10. Jak się robi kompas na ścianie ku południowi zwrócony?
 11. Co za sposoby rysowania kompasow zwróconych prosto na wschod lub na zachod?
 12. Jak trzeba robić kompas na płaszczyźnie zwróconey na północ?

- 13 Jakim sposobem można dóżyć w iakim iest nakłonieniu płaszczyzna iakakolwiek górna ku stronie iakieykolwiek niebieskiej, i iak się na takich płaszczyznach kompasu ryfować zwykły?

I V.

Taż sama Klasa, oprócz namienionych dópiero lekcyi, ćwiczyła się w rysunkach geometrycznych, w robieniu kart geograficznych, w przenoszeniu mapp więkzych na mnieysze, i mnieyszych na więkze; doskonaliła się takóż w praktycznym wymiarze pól z dokładnym onych przeniesieniem na mappę iuż przez stolik geometryczny, iuż przez Geniometryk z ka kułem powszechnym i specyfikacją miysc w tychże polach znaydujących się. Co wszystko ukazać iest gotowa.

KLASSA CZWARTA.

I.

Z PRAWA NATURALNEGO.

Est unum jus, quo devincta est hominum societas, Et quod lex constituit una; quae lex est recta ratio imperandi atque prohibendi, quam qui ignorat, is est injustus, sive est illa scripta usquam, sive nusquam. Cic: de leg: lib: 1.

Prawo naturalne na cztery dzielemy części; w pierwszej zamykamy to wszystko, co się go tycze w powszechności; w drugiej mówimy o powinnościach człowieka ku sobie; w czwartej o powinnościach człowieka ku bliźniemu.

R O Z D Z I A Ł I.

I. *O prawie przyrodzonym w powszechności.*

1. Co jest prawo, i jakie jego własności?
2. Wielorako się dzieli, i które jego prawidła powszechne?
3. Na jaki koniec prawa są ustanowione?
4. Co się ma rozumieć przez prawo natury?
5. Na czym się załada w człowieku prawo natury, i co jest jego celem?
6. Zkąd należy czerpać nauki prawa naturalnego?

II. *O naturze człowieka, iak się ona ma względem prawa.*

7. Co jest człowiek uważany w całości swoiey?
8. Jaka jest różność między sprawami ludzkimi?
9. Które człowieka sprawy podlegają prawu?
10. Które są naygłówniejsze siły duszy?
11. Co jest rozum, co są zmysły, co imaginacya, co pamięć?
12. Co jest wola w człowieku?
13. Co mamy rozumieć przez natchnienia, skłonności, namiętności?
14. Jaka jest potrzeba sił dusznych?
15. Czyli człowiek może rządzić sobą, i dać sprawę z tego co czyni?
16. Co jest obowiązek uważony w powszechności, i czy może być większy lub mniejszy?
17. Jaki zachodzi związek między naszymi powinnościami, i jeśli one czasem sobie są przeciwne?
18. Do których prawideł mamy się stosować w pełnieniu obowiązków naszych?

R O Z D Z I A Ł II.

I. *O obowiązkach człowieka względem Boga.*

19. Któremi dowodami okazać można iestestwo Boga?
20. Opatrzność Boga czyli mamy uznawać nad sobą?

21. Bog czyli ma władzę ludzom prawa przepisywać, i czyli aktualnie one przepisał?
22. Cześć wyrządzana Bogu czy powinna być nietylko wewnętrzna, ale też i zewnętrzna?
23. Religiją abo cześć zewnętrzną, czyli może ustanowić człowiek rozumem swym naturalnym?
24. Religia czyli wszędzie jednokowa, i od samego Boga podana być powinna?

I. O nieśmiertelności duszy.

25. Pierwszy dowod nieśmiertelności duszy naszej, który być może?
26. Czym się dowodzi, że dusza nie jest materją?
27. Które są jeszcze dowody przeświadczaące nas o nieśmiertelności duszy?

R O Z D Z I A Ł III.

O obowiązkach człowieka względem siebie samego:

Obowiązki człowieka względem siebie samego dzielą się na trzy części; to jest: co powinien sobie względem umysłu, ciała, i względem stanu swego.

I. O powinnościach względem umysłu.

28. Czy jest obowiązkiem człowieka aby się starał wydoskonalać władze duszy swojej?
29. Czy miłość samego siebie nie ma nic w sobie nagannego?
30. Co jest cnota, y czyli człowiekowi potrzebne są cnoty moralne?

II. O powinnościach człowieka względem ciała:

31. Z jakich powodów o dobro ciała naszego starać się mamy?
32. Człowiekowi jakie służy prawo nad życiem własnym?
33. Prawo obrony własnej iak daleko się rozciąga?

III. O pewnościach człowieka względem siebie co do stanu powierzchownego:

34. Co się ma rozumieć przez stan człowieka?
35. Stan pierworodny i przychodni czym się różnią pomiędzy sobą?

36. Jaka różnica zachodzi pomiędzy stanem cywilnym i natury?
37. Stan powierzchowny człowieka na czym osobiwiey zawisł?
38. Człowiek czyli jest obowiązany obrać sobie stan pewny według swej zdadności?

R O Z D Z I A Ę I V.

O powinnościach człowieka ku bliźnim.

Powinności człowieka względem bliźnich, także na trzy dzielą się rodzaje, to jest: co powinien bliźnim względem ich umysłu, względem ciała, i względem stanu.

I O powinnościach względem umysłu bliźnich:

39. Miłość towarzystwa, czyli jest potrzebna?
40. Do czego obowiązany jest człowiek względem umysłu bliźniego?
41. Ponieważ kłamstwo zdradza umysł bliźniego, co to jest tedy kłamstwo, i czy może być dozwolone w iakich okolicznościach?

II. O powinnościach względem ciała.

42. Dla czego iednego więcey nad drugiego miłować nam należy?
43. Miłość oyczyzny, czyli przewyższa wszystkie szeregulne obowiązki?
44. Co się ma rozumieć przez ludzkość, i czy jest potrzebna?

III. O powinnościach względem stanu.

45. Ludzie czyli zaszczycaią się równością stanu w prawie przyrodzonym?
46. Przez towarzystwo cywilne, czyli się niszczy towarzystwo naturalne, czy zaś zostaje wydoskonalonym?
47. Dla czego jest potrzebne panowanie i podległość?
48. Czyli ten jest potrzebny ustaw, aby przez nie tłumieć i niewolić wolność?

49. Towarzystwość samę, czyli można założyć za fundament prawa naturalnego?
50. Które są powszechne prawa towarzyskości?

IV. O prawie własności dóbr i o kontraktach ztąd wynikłych.

51. Prawo własności dóbr, czyli pochodzi z wolnego ustanowienia ludzi?
52. Jakimi sposobami ludzie nabywają własności dóbr, i które ztąd obowiązki wynikają?
53. Wielorakie są kontrakty, przez które nabywamy własności rzeczy?

II. Z GEOMETRYI.

1. Co jest Geometrya i na wiele się części dzieli?
2. Co jest Longimetrya, co Planimetrya a co Solidometrya?

O Liniach.

3. Co jest Linia i wieloraka?
4. Co są linie równo ległe czyli 'paralele'?
5. Co jest linia horyzontalna, co perpendykularna; a co ortogonalna?

Problemmata do linii służące.

6. Jak się prowadzi linia prosta od jednego punktu do drugiego na papierze, a iak na ziemi?
7. Jak się wystawie linia perpendykularna, a iak ortogonalna?
8. Jak się wyprowadza linia równo legła do linii drugiej przez punkt dany?
9. Jakie są sposoby dzielenia linii prostej na dwie lub więcej części równych?
10. Między dwoma danymi liniami iak się znajduje średnia proporcjonalna, i trzecia?

O Angulach.

11. Co jest anguł i wieloraki?
12. Co są anguły przyległe czyli *deinceps positi*?
13. Co są anguły wierzchołkiem przeciw ległe czyli *verticales*?
14. Co są węgły wewnętrzne?
15. Co jest miarą każdego węgła?

Problemmata do Angulów służące.

16. Jakim sposobem mierzemy anguły?
17. Chcąc zrobić na papierze anguł daną liczbę stopni zawierający jak trzeba postąpić?
18. Jak się podzieli anguł na dwie części równe?
19. Jak się wynayduie miara anguła iednego w wielościanie regularnym i nie regularnym, a iak summa angulów?

Prawdy stwierdzenia potrzebujące co do Angulów.

1. Prosta linia postawiona na linii horyzontalney czyni albo dwa węgły przyległe proste, albo dwóm prostym równe.
2. Węgły wierzchołkiem przeciw ległe są równe.
3. Jeżeli linia prosta dwie linie równoległe przetnie, uczyni węgiel zewnętrzny równy wewnętrznemu na iedney stronie położonemu, uczyni także węgły na przemian ległe równe, i węgły położone na iedneyże stronie będą równe dwóm prostym.

O Tryangulach.

20. Co jest tryanguł, iak ma być uważany, i wieloraki?
21. Co jest tryanguł równo boczny, co różnoboczny, co równonożny.
22. Co jest tryanguł prostokątny? Co rozwartokątny?
Co ostrokątny?
23. Co jest hipotenuza a co katety?

Prawdy stwierdzenia potrzebujące co do Tryangulów

1. W każdym tryangule wszystkie węgly razem wzięte są równe dwóm prostym.
2. W każdym tryangule węgiel zewnętrzny jest równy dwóm wewnętrznym na przeciw niemu położonym.
3. Jeżeli we dwóch tryangulach dwa boki odpowiadające *latera homologa*, są równe z węglem od nichże zawartym, albo ieden bok z dwóma węglami, albo na koniec wszystkie trzy boki równe, tryanguły takowe będą równe między sobą.
4. Anguł w tryangule większy jest ten który na przeciw większemu bokowi leży.
5. Jeżeli w jakimkolwiek tryangule linia równo legła do bazy poprowadzona będzie czyniąc dwa Trianguły podobne, przetnie boki proporcjonalnie.

O Cyrkule.

24. Co jest cyrkul a co obwód cyrkuluz?
25. Obwód cyrkuluz na wiele części dziela Matematycy?
26. Co jest centrum cyrkuluz, co promień, co cięciwa czyli *chorda*, co diameter?
27. Co jest łęk cyrkuluz co tangens, co segment cyrkuluz co sektor.
28. Miałc diameter wiadomy iak się znajduie obwód, także miałc wiadomy obwód, iak się znajduie diameter cyrkuluz?

Prawdy stwierdzenia potrzebujące co do Cyrkulów.

1. Diameter do chordy perpendykularny przecina ją na dwie części równe.
2. Ze wszystkich linii prostych, które w cyrkule poprowadzone być mogą, ta naywiększa jest, która przez centrum przechodzi.

3. Anguł przy centrum położony jest dwa razy większy od angułu przy periferii, jeżeli obydwie na jednymże stoją łuku.
4. Anguł uczyniony od tangensa i [chordy przy periferii ma za miarę połowę łuku od teyże Chordy podpiętego.
5. Anguł, którego przy periferii cyrkułu dwie chordy czynią ma za miarę połowę łuku na którym się wspiera.

O innych Figurach Geometrycznych i sposobach z rysowania onych.

29. Co jest Figura ziemiemiernicza w powszechności wzięta?
30. Co jest kwadrat, co parallelogram, co rombus, co romboides?
31. Co jest pentagon, co hexagon, co poligon?
32. Jak się rysuje kwadrat na danej linii, iak parallelogram, iak pentagon regularny?
33. W danym cyrkułe iakim się sposobem zrysuje tryangul równoboczny, kwadrat doskonały, i wszelki wielokąt regularny?

O miarach Geometrycznych.

34. Wszystkie miary długości każdym narodzie zkąd początek wzięły?
35. Cal wiele zamyka w sobie grań?
36. Dłoń wiele zamyka calów?
37. Piędź wiele rachuje w sobie dłoni, a wiele calów?
38. Łokieć wiele zamyka w sobie calów?
39. Krok geometryczny wiele liczy w sobie stop Paryskich, a wiele-krok zwyczajny?
40. Pręt wiele zamyka w sobie łokci?
41. Sznur wiele zamyka prętów, a wiele łokci?
42. Staie wiele ma w sobie kroków geometrycznych a wiele stop Paryskich?
43. Wielorakie są mile Polskie, i każda z nich wiele zamyka kroków geometrycznych?

O włokach i łanach.

44. Wielorakie są włoki?
45. Jaki podział ma łan Frankoński, iaki Teutoński czyli Niemiecki, a iaki Chełmiński?
46. Z tych wyliczonych łanów którego Geometrowie w wymiarach swoich używać zwykli?
47. Co jest skala miernicza i iak się ona robi?

O wymiarze różnych odległości.

48. Jakie są sposoby wymierzania odległości dwóch mieysc z sobą niedostępnych, które z trzeciego mieysca dostąpione być mogą?
49. Jakim się sposobem odmierza odległość dwóch mieysc niedostępnych z których jedno tylko z trzeciego mieysca dostąpione być może?
50. Jakim się sposobem wymierza szerokość rzeki lub iakiegokolwiek mieysca innego jednego niedostępnego?
51. Jak się wymierza odległość dwóch mieysc całe niedostępnych.
52. Używający sposobów w odmierzania różnych odległości na co mieć osobliwą uwagę powinien?

O wymiarze różnych wysokości.

53. Jak się wymierza wysokość dostępna i wielorakim sposobem?
54. Co za sposoby są wymierzania wysokości niedostępney?
55. Jak się wymierza wysokość i szerokość góry?
56. Maiąc wysokość góry wiadomą izali można dóyść odległość różnych mieysc od teyże góry i iakim sposobem.

O Libellacyi czyli wazeniu gór i innych spadziwości.

57. Co jest Libellacya i iakie do niey służą narzędzia?
58. W danych dwóch mieyscach iakim można poznać sposobem, które z nich jest wyższe lub niższe nad drugie?

59. Jeśliby między danemi miejscami spadziłość raz była wstępująca drugi raz zstępująca iak postąpić należy?
60. Spofoby poznania miejsc spadziitych lub górzystych do czego służą?

O rysowaniu pola na karcie czyli Ichnografii.

61. Co jest Ichnografia?
62. Jakim się sposobem mappa uczyni, którego ściany wszystkie są wiadome i węgły, oprócz trzech?
63. Jakim się sposobem odrysuje pole, którego ściany wszystkie i dyagonalne sznurem można zmierzyć?
64. Jakim się sposobem zrysuje mappa pola na karcie, którego jedną ścianę i dwa węgły przy niej położone tylko można zmierzyć?
65. Jak się odrysuje pole owe na karcie, którego ściany lubo sznurem mogą być wymierzone, węglów jednak z dwóch miejsc obranych widzieć niepodobna?
66. Czy tenże sam jest sposób przenazania, pól z papieru na ziemię, co z ziemi na papier?
67. Przystępujący po wymiarze dobrać iakich do rysowania mapp na co pamiętać powinien?

O znaydowaniu płaszczyzn bądź regularnych bądź nieregularnych figur, czyli o kalkule powszechnym.

68. Co jest miarą wszelkich płaszczyzn?
69. Jak się znayduje kwadratu doskonałego i podłużnego płaszczyzna?
70. Jak się wynayduje pole kwadratu ukosnowęgielnego?
71. Jak się znayduje płaszczyzna wszelkiego tryangulu?
72. Wielościannych figur doskonałych i niedoskonałych iak się płaszczyzna wynayduje?
73. Jak się znayduje pole cyrkułu?
74. Wykalkulowane pola iak się z sobą znoszą, i iakim porządkiem spisować się mają?

O zamianie Figur iedney w drugą, i dzieleniu ich na równe części.

75. Dana linia prosta iak się zamienia na równy obwód cyrkulu, i przeciwnie obwód cyrkulu iak się zamienia w linią prostą?
76. Dany tryangul iak się zamienia w kwadrat i przeciwnie kwadrat w tryangul.
77. Parallelogram wystawiony na boku kwadratu, do teyże wyfokości, co kwadrat izali mu iest równy?
78. Tryangul wystawiony na boku kwadratu do teyże wyfokości co kwadrat komu iest równy?
79. Kwadrat wystawiony na hypotenuzie izali iest równy dwóm kwadratowóm wystawionym na katetach?
80. Kwadratowi danemu iak się robi drugi dwa razy większy?
81. Z wielu kwadratów doskonałych iakim się sposobem uczyni ieden onym równy?
82. Jakim się sposobem pentagón regularny i nieregularny zamienia w tryangul, w kwadrat &c?
83. Na danej linii iak się uczyni czworoscian równy co do płaszczyzny tryangulowi?
84. Jakim się sposobem czworosciany dodawać mogą?
85. Co rozumiemy przez pułksiężyc Hypokratesa czyli lunulam Hipocratis i komu onego płaszczyzna iest równa?
86. Cyrkul iakim się sposobem zamienia w tryangul równy co do płaszczyzny cyrkulowi?
87. Jak się rozdziela tryangul na wiele chcąc części?
88. Wieloscian iakikolwiek iakim sposobem może być podzielony na trzy lub więcey części?
89. Jak można podzielić grunt na włoki lub morgi bądź regularny bądź nieregularny?
90. Jak się doświadcza ieżeli grunt iaki ma włokę zupełną albo nie?

O złączeniu stolików czyli kart geometrycznych do zryfowania mapp.

91. Jak się łączą karty geometryczne?

92. Jakim sposobem tak wielka liczba stolików połączonych, mieści się na małej karcie?
93. Jaki jest sposób ryfowania mappy na równą, większą lub mniejszą miarę?
94. Jakim się sposobem zwykły opisywać mappy od Geometrów, wymiarom onych poruczone, gdyby i naypoźniejszy wieki łatwo doysć mogli z opisu prawdziwego ograniczenia?

O wynaydowaniu pełności czyli Solidometry.

1. Co nazywamy pełnością?
2. Wielorakie są figury pełne?
3. Co są figury pełne regularne a co nieregularne?
4. Wiele mamy figur pełnych regularnych?
5. Co jest Tetraedr co Hexaedr, co Oktaedr, co Dodekaedr co Ikozaedr?
6. Co jest Pryzma, co Piramida, co Kubus, co Parallelopiped, co Kula, co Cylinder, co konus?
7. Co jest kął pełny.
8. Jak się wynayduie powierzchowność i pełność kubusu, Parallepidu, Pryzmy, Piramidy, Cylindra, konusa?
9. Jak się wynayduie powierzchowność i pełność konusa uciętego.
10. Jak się dowodzi iż Sfera jest równa Piramidzie, której baza równa się powierzchowności Sfery wysokość zaś promieniowi teyże?
11. Jak się okazuie iż kula jest równa dwóm trzecim częściom walca w ten czas, kiedy iego wysokość i w bazie dyameter tenże sam będzie co dyameter kuli?
12. Jak się wynayduie powierzchowność i pełność kuli?
13. Jakie są sposoby wymierzania statków bądź regularnych bądź nieregularnych, iako to beczek, &c: podług miary daney bez naymniejszego przelewania?
14. Jakim się sposobem robi kiy do wymiaru beczek służący czyli *Virga pitometrica*?

15. Mając pełność danych figur iakichkolwiek wiadomości, czy można doysć ciężaru onych bez naymniejszego zważenia?
-

III.

Z HISTORJI NARODOWEY.

1. Jaki jest domysł naypodobniejszy do prawdy o początkach Narodu Polskiego?
2. Od iakiego czasu poczyna się, i na wiele się Epok dzieli historia nasza?
3. Co w sobie zawiera pierwsza Epoka, i co mamy trzymać o dziejach w niej zawartych?
4. Wiele panowało familii na tronie Polskim zacząwszy od Piaста?
5. Wiele, i których liczyła familia Piaста Xiążąt i Królów na tronie Polskim, oraz kiedy i na kim taż familia wygasła?
6. Zaczawszy od Miecysława I. aż do Jagiełła wyliczyć lata wstąpienia na Tron i panowania każdego Monarchy, potomstwo ich, i znakomitze dzieła?
7. Jakie znaczniejsze były wojny za panowania familii Piaста tak postronne, iako też i domowe, a osobliwie Krzyżackie z kąd się zaięły, i kiedy ustały?
8. Za familii Piaста iakie było granic Polskich rozszerzenie lub onych ścieśnienie?
9. O Śląku i Mazowszu co jest w drugiey Epoce wiadomości godnego?
10. *Władysław II.* Jagiełło pod iakimi kondycyami został Królem Polskim, iak Litwę rozporządził, czym urażonych Krzyżaków potęgę osłabił, iaką umowę z Zy-

gmuntem Cesarzem uczynił, które przyłączył królowi, i jakie założył katedry, z jakiej okoliczności tytuł Prymasa Korony i W. X. Lit: Arcybiskupom Gnieźnieńskim nadany?

11. *Władysław III.* po uspokoiniu Litewskich i Wołyńskich zamieszek z jak odmiennym szczęściem wiodł wojnę z Turkami? Xięstwo Siewierskie od kogo nabyte?
12. *Kazimierz IV.* Jakie kłótnie między Duchownymi uspokoił, przez który traktat granice Państwa rozszerzył, od kogo porażeni Tatarowie, co za jego panowania uchwalono?
13. *Jan Albert.* za czym staraniem utrzymał się przy Koronie? których nabył krajów, wojna z Hospodarem Wołoskim i Wasilewiczem Carem z jakich powodów wiedziona, dla czego ułożył wyprawę przeciw Krzyżakom, co za jego rządów uchwalono?
14. *Alexander* po koronacji gdy odjechał do Litwy co się działo w Polsce, z jakiej okazji wzięły się niełaski między familiami Litewskimi, jakie postanowione sądy i urzędy, jaka moc nadana Kanclerzom i Podkanclerzom duchownym, co za niego stało pamięci naysłodniejszego?
15. *Zygmunt I* o czym się na Sejmie Koronacyjnym z stanami paradał, z kąd się wzięła wojna z Moskwą i Wołochami? Maksymilian I. dla czego się sprzymierzył z Krzyżakami i Moskwą przeciw Polsce, jak się nadgrodziła zdrada Głuskiemu, którzy Xiążęta inwestyturę odebrali, jakim sposobem ubezpieczył syna na tronie?
16. *Zygmunt August* jakiej w początkach panowania doznał przeciwności, co go wplątało w wojnę z Inflaniami, i Moskwą jakie się stały przypadki w Krakowie, co za jego panowania na Sejmach uchwalono, mianowicie Lubelskim?
17. *Henryka Walezyusza* czym było sławne obranie na tron i odbieżenie?

18. *Stefan. Batory* z kim koronowany? jakie wojny, jakie klótnie domowe, jakie Seymy za iego panowania były, i co ustanowił do dziś dnia pamięci godnego?
19. *Zygmunt III.* za czyią pomocą objął rządy królestwa, które znaczniejszy wojny prowadził? co to był rokosz Zebrzydowski? którzy byli za czałów iego męstwem wstawieni mężowie?
20. *Władystaw IV.* objąwszy rządy iakiego miał nieprzyjaciela w Smoleńsku? iakiego na Podolu, co z Tatarami uczynił?
21. *Jan Kazimierz.* jakie zamieszania od Kozaków w Polfcze zastał i na czym się one skończyły, z iakiey przyczyny wszczęła się wojna z Szwedami, Moskwą, Rakocym, Turkami, i iaki tych wojen był koniec? związek wojskowy iak się uspokoił, jakie były zamysły Królowy, co to są Pakta Oliwskie, co traktat Audruszewski, dla czego Jan składa Koronę?
22. *Michał Korybut* za czyią pomocą został Królem i co pamięci godnego za iego panowania stało?
23. *Jan Sobieski* co uczynił chwwały godnego aż do traktatu Grzymułtowskiego? jakie były klótnie między familiami? co stało wiadomości godnego na Seymach w czasie iego panowania odprawionych? Jakie były przymioty Jana III. i jakie mu wady przypisują Dziejopisowic?
24. *August II.* Między któremi kandydatami znajdując się był wybrany na tron? co uczynił z Turkami, Szwedami, Piotrem W. i Elektórem Brandeburskim? co się stało w Litwie, w Toruniu i w Kurlandyi za niego?
25. *August III.* Jakim sposobem przemógł Stanisława Leszczyńskiego o tron starającego się? Co się w czasie panowania iego przytrafiło pamięci godnego?

IV

Z RETORYKI POCZĄTKOWEY!

1. **P**oczynający uczyć się krasnomówstwa, co uważać najpierwey mają?
2. Który jest pospolitszy nad inne sposób do wyrażenia myśli własnych?
3. Co jest sposób mówienia okrągły czyli peryod?
4. Które są części peryodu i co każda w szczególności?
5. Kiedy nayczęściey ucinkowey mowy zażywaią mowcy?
6. Wielorakie są rodzaje peryodu?
7. Co jest peryod o dwóch częściach, co o trzech, co o czterech?
8. Co jest peryod *unimembris* zwany? a co mowa peryodyczna?
9. Przytoczyć do tych wszystkich rodzajów peryodu, przykłady tądż z innych ksiąg wzięte, bądź własney roboty?
10. Co jest gładkość peryodu, albo iakiegożkolwiek bądź opisania?
11. Dać przykłady owej gładkości z Polskich naszych pisarzy tak mowców, iako i rymopisów?
12. Jakim sposobem można nabyć teyże gładkości?

C W I C Z E N I A.

Cała pierwsza księga listów Cyncerona, które on pisał do przyjaciół, wytłomaczona i przepisana z przydatkiem niektórych wiadomości. W tym tłumaczeniu każdego listu treść, słów wielorakie znaczenie, związek iednego sensu z drugim, różne zdania, wiadomość historyczna i geograficzna, tudzież poznanie zwyczajów, i praw niektórych Rzymskich, zatargów między możniejszymi, które obliźernie w iednym liście opisując

przewidział Cycero upadek Rzeczypospolitey: rady roztropne, wdzięczność za dobrodziejstwa, wymówki rozumne i obrotne uważane i roztrząsane były, zawsze stosując do ułożenia własnych myśli. Zkąd ci, którzy tę książkę tłómaczyć umieją dobrze, i drugie inne potrafią. Nadto pisali własne peryody w różnych materyach.

KLASSA TRZECIA

I.

Z JĘZYKA ŁACIŃSKIEGO.

Co się tycze języka Łacińskiego, będzie ta Klasa wykładać na oyczyty język z listów Cycerona do przyjaciół, *List V.* Serwiusza Sulpicyusza do Cycerona, i *List VI.* Cycerona odpowiadający na list Sulpicyusza; przy tym tłómaczyć będą z tegoż Cycerona niektóre zdania o powinnościach człowieka ku nauce moralney służące; nadto opowiedzą po polsku życia niektórych sławnych mężów z Korneliusza Neposa, mianowicie *Cymona*, *Lizandra*, *Pauzoniusza &c.* do tego przetłómaczą niektóre Elegie Owidyusza, z ukazaniem łącznego sposobu zrozumienia przytrudniejszey łaciny, i objaśnieniem rzeczy oyczytym językiem bądź do historyi, bądź do geografii, bądź do starożytnych obrządków i zwyczajów ściągających się.

II

Z ARYTMETYKI i POCZĄTKOW GEOMETRYI.

I. O Fraktach czyli liczbie łamaney.

1. **C**o jest liczba łamana, i iak ją wyrażać? 2. Jakim sposobem liczbę łamaną do najmnieyszych terminów przyprowadzić? 3. Dane frakcyje na jednakowego mianownika czyli denominatora iak zamienić należy? 4. W iaki sposób liczbę całkowitą zamienić na łamaną? 5. Liczbę całkowitą, na liczbę łamaną do danego mianownika iak zamienić? 6. Jak liczbę łamaną dodawać, odciągać, rozniżać, dzielić? &c.

II. O Proporcjach.

1. Które są reguły wyższej Arytmetyki? 2. Co się ma rozumieć prz-z proporcją? 3. Wielorakie są proporcye? Jakim sposobem układają się proporcye? 5. Co się rozumie prz-z regułę trzech? 6. Co jest reguła towarzysztwa albo spółki? 7. Co reguła procentu i odtrącania. Co do Arytmetyki praktyczney przytoczą tey klasy uczniowie, różne do reguł wspomnionych przystofowane przykłady, ukażą sposób układania rejestrow kupieckich, ekonomicznych, i gospodarskich, nakoniec opowiedzą rozmaite sposoby skracania przydłuższych czasem w Arytmetyce praktyczney operacyi.

III. O Początkach Geometrii.

1. Co jest linia prostopadła, czyli *perpendicularis*? 2. Co prostokąt, czyli *rectangulum*? 3. Prostokąt cztery boki mający równe iak się nazywa? 4. Co się rozumie przez sześcian, czyli *cubus*? 5. Co jest sześcian prostokątny

czyli *paralleloipedum*? 6. Jak w liczbie Arytmetyczney kwadrat, lub sześcian wynaleść można? 7. Jle sznur Mierniczy ma w sobie prętów prostych, a ile kwadratowych, pręt łokci, łokieć stop, stopa ćwierci, ćwierć calów, morg sznurów wzdłuż i wizerz, co Łan, Włoka &c.

III. Z HISTORYI RZYMSKIEY.

E P O K A I.

1. **N**A wiele Epok dzielić się mogą dzieje Królestwa, i Rzeczypospolitey Rzymskiej?
2. Jak dugo trwał moc królewska w Rzymie, czyli pierwsza dziejów Rzymskich Epoka?
3. Komu Rzym winien swoje założenie?
4. Jakimi się wstawił dziejami *Romulus*, zostawszy sam jeden Panem Rzymskim?
5. Jakie to były związki wzajemne któremi *Romulus* złączył Patrycyuszów z Plebejami?
6. Jaka była ustawa *Romulusa* względem małżeństwa i mocy rodzicielskiej nad swym poddaństwem?
7. Uczynił, że *Romulus* jaką zasadę rządu politycznego?
8. Jakie były obrządki wiary, które *Romulus* Rzymianom przepisał?
9. Czego się iął nayprzód *Numa Pompilius*, osiadłszy Tron po *Romulusie*?
10. Co się stało osobliwszego za panowania *Tulliusza Hostyliusza*?

11. Jakiego charakteru był *Ankus Marcius* ?
12. Jaki był początek *Tarkwiniusza* ?
13. *Tarkwiniusz* czyli się tak sprawił względem potomstwa *Ankusa Marcjusza* iaką on w nim pokładał ufność ?
14. Kto po *Tarkwiniuszu* starym Tron Rzymski osiadł ?
15. Jakie były postęпки *Tarkwiniusza* po wstąpieniu na Tron ?

E P O K A II.

16. Jak wiele lat trwała druga Epoka dzieiów Rzymskich ?
17. Kto był głową owego spiknienia się, która *Tarkwiniusza* z Tronu zepchnęło ?
18. Jaki kształt Rządu do Rzeczypospolitey Rzymskiej był wprowadzony po wypędzeniu Królów ?
19. Jaka była moc Konulów Rzymskich ?
20. Jaka była powaga Senatu ?
21. Jak wielka była władza pospółstwa Rzymskiego ?
22. Czy były, prócz Konsulostwa, w Rzeczypospolitey Rzymskiej iakie inne urzędy ?
23. Co to był u Rzymian Dyktaror ?
24. Co była za przyczyna ustanowienia Trybunów ?
25. Kiedy ustanowiono Pretorów, i iakie ich były powinności ?
26. Miałże Rzym iakich Urzędników, którychby pieczy utrzymanie dobrych obyczajów i porządku było poruczono ?
27. Co to byli Edylowie ?
28. Jakie podlegały sprawy godności Kwęstoriskiej ?
29. Rzymianie zniosłszy Królowanie, czy zmiesli od Królów postanowione prawa ?
30. Sprawiedliwość w Rzymie od kogo i iakim sposobem była sprawowana ?
31. Jeż li tegoż samego czasu inne odpr: wowały się Urzędy, i co się na nich pospolicie traślało ?

IV Z GEOGRAFII.

Co do Geografii uczyła się ta Klasa w ciągu Roku szkolnego o Państwach Włoskich; to jest: 1. o dwunastu Prowincjach Państwa Papieskiego? 2. o krajach pod lennością rzeszy Niemieckiej we Włoszech będących, iako to: Sabaudyi, Piemontcie, Mon feraci; Xięstwach Toskańskim, Medyolańskim, Florentskim, Mantuańskim &c. 3. o Królestwach Neapolitańskim i Sardyńskim? 4. o Rzeczypospolitey Weneckiej, Genueńskiej, Łukieskiej, i Święto-Maryńskiej? 5. o wyspach Korfycy, Malcie &c. Nadto o Królestwach Francuzkim, Hiszpańskim, Portugalskim, Angielskim; o Rzeczachpospolitych Hollenderskiej, Szwajcarskiej, Genueńskiej, Walezyjskiej, i Raguzńskiej.

Wszystkich tych krajów opowiedzą tey Klasy uczniowie granice, obszerność, podział, rzeki znaczniejsze, miasta przedniejsze, własności przyrodzone kraiu, charakter obywatelów, religią, handel, formę rządu, dom panujący &c.

K L A S S A D R U G A

I Z JĘZYKA ŁACIŃSKIEGO.

Co się tycze języka łacińskiego, będzie mówić ta klasa z pamięci i na oyczysty język tłumaczć wypisy z Autorów klasycznych na drugą klasę szkół Narodowych wydane, i do innych nauk w teyże klasie dających się

śłowowane; przytym w tłómaczeniu tych wypisów ukazuje reguły i konstrukcyą ięzyka łacińskiego, powiezczym się różni zwłaszcza co do wyrazów, ięzyk łaciński od polskiego, a wczym się czafem zgodzić może; przytym wybrane bayki Fedra mówić z pamięci i tłómaczyc będzie.

II. Z A R Y T M E T Y K I.

Pokażą tey klasy uczniowie rozmaite arytmetyki praktyczney operacye w numeracyi, addycyi, subtracyi, mulyplikacyi, i dywizyi używane, tak codo liczb prostych, iako też składanych; opowiedzą przytym reguły arytmetyki, teoryczney, i okażą różne sposoby łącznego i niemylnego solwowania iakichkolwiek przykładów do początkowey arytmetyki należących.

III. Z H I S T O R Y I.

1. Co jest historia i wieloraka? 2. Co się ma rozumieć przez historią powszechną? 3. Jaki pożytek trzeba zamierzać w nauce historii? 4. Jaki porządek mamy zachować w nauczaniu się historii powszechney? 5. Czy można wszystkie wyliczyć dawne Królestwa w szczegulności? 6. Wiele się liczy dawnych Monarchii i znaczneyzych królestw? 7. Co mamy wiadomości godnego o Monarchii Babilońskiej i Asyryjskiej? 8. Założenie królestwa Niniwskiego, komu ma być przyznane? 9. Początek królestwa czyli Monarchii Egipskiej, czy jest dawniejszy, niż Monarchii Babilońskiej i Asyryjskiej? 10. o Cesarstwie Chińskim iaka jest

wiadomość? 11. Królestwo Sycyońskie od kogo swdę
 początek wzięło i pod czym trwało panowaniem? 12.
 Komu mamy przyznać założenie Królestwa Argyjskie-
 go? 13. Królestwo Ateńskie od kogo założone, i pod
 jakimi zostawało rządami? 14. O królestwie Tebań-
 skim co jest wiadomości godnego? 15. Królestwo Li-
 dyjskie którego zaczęło się roku, i których miało kró-
 lów? 16. Królestwo Lacedemońskie od kogo jest zało-
 żone? 17. Jak przedtym nazywało się królestwo Arka-
 dyjskie i od kogo ma swe założenie? 18. Kto założył
 królestwo Trojańskie i którego roku? 19. Królestwo
 Kretskie albo Kandya kogo miała pierwszym Królem i
 prawodawcą? 20. Co jest pamięci godnego o królestwie
 Koryntskim? 21. Którego mianują pierwszym Królem
 Łacińskiego Królestwa? 22. O królestwie Epiuskim,
 jakie jest rozumienie dzieiopisów? 23. Królestwo Ty-
 ryjskie czy może się nazwać jednym z naydawniey-
 szych? 24. Rzeczpospolita Kartageńska od kogo zało-
 żona i jakim podlegała odmianom? 25. Założenie kró-
 lestwa Macedońskiego komu ma być przyznane i któ-
 rego roku? 26. Królestwo Rzymskie którego zaczęło
 się roku? 27. Jaki miało początek królestwo Medskie
 i kiedy? 28. Komu przyznać założenie królestwa Kap-
 padockiego? 29. O założeniu Cesarstwa Japońskiego i
 zaszytych w nim odmianach jaką mamy wiadomość?
 30. Królestwo Pontu którego zaczęło się roku, którego
 miało nayprzód Króla, kiedy, na kim, i jak się skończy-
 ło, i w co potym i przez kogo obrócone było? 31. W
 Królestwie Bosforu Cymeryjskiego z wielu familii
 panowali Królowie i którego zaczęło się roku?
 32. Królestwo Trackie czy liczy się między nayda-
 wniejzemi w Europie królestwami, czy można mu
 naznaczyć pewny początek? 33. Bityńskie Królestwo
 jakie przeltym nosiło nazwisko, kiedy, kto, i jakim
 sposobem przywłaszczył sobie w nim udzielne pa-

nowanie? 34. królestwo Syryjskie z których krajów powstało, od kogo początek wzięło, iak długo i pod wielą Królami stało? 35. założenie Królestwa Pergamskiego komu ma być przyznane? 36. Królestwo Partskie kiedy, od kogo, i iakim sposobem założone, iak długo trwało? 37. O Królestwie wielkiej Armenii iaka jest wiadomość?

IV

Z G E O G R A F I I.

1. Jakie są granice królestwa Polskiego? 2. Jak wielka jest długość i szerokość Polski? 3. Na wiele prowincyi dzieli się królestwo Polskie? 4. Prowincya Wielkopolska na wiele mniejszych dzieli się części? 5. Które i wiele każda z tych prowincyi zawiera w sobie Woiewodztw i iakie są ich herby? 6. Które są ziemie i powiaty Woiewodztw Wielkopolskich, i które ich stołeczne Miasta? 7. Wielu i których liczy Senatorów Wielkopolska? 8. Jaki ma mniejszy podział Prowincya Małopolska? 9. Które są Woiewodztwa, a w nich Ziemie, Powiaty, i stołeczne Miasta, oraz wielu, i których też Prowincya ma Senatorów? 10. Jakie są granice Wielkiego Xięstwa Litewskiego, długość, szerokość, i na wiele części to Xięstwo dzieli się? 11. Które ma Woiewodztwa, Ziemie, Powiaty, stołeczne ich Miasta, i wiele rachuje Senatorów?

Oprócz Geografii o Polszcze gotowa jest też Klasa odpowiedzieć na zapytania o Niemczech, Turcyi, Moskwie, Węgrach, Prusach, Danii, Szwecyi, z ukazaniem tych państw położenia, granic, obszerności, podziału, rzek, Miast stołecznych, i iakichkolwiek tychże państw przynależności.

KLASSA PIERWSZA.

Uczniowie tej Klasy pokażą wzory formowane od siebie charakteru wespół z ortografią, będą mówić z pamięci niektóre bajki Fedra i na oyczysty język tłumaczyć, wyłożą po polsku wypisy na pierwszą klasę Szkół narodowych wyszłe, z ukazaniem w nich początkowych reguł języka łacinskiego, zwłaszcza co się tycze dokładnego rozumienia deklinacyi i konjugacyi łacinskich. Ukażą przytym pierwsze początki Arytmetyki, i Geografii naturalney, co do podziału ogólnego kuli ziemnowodney.

Z IĘZYKOW

FRANCUZKIEGO i NIEMIECKIEGO.

Z IĘZYKA FRANCUZKIEGO. *Poczynający są gotowi najprzód dać dowod z czytania po francuzku z należytym słów wymawianiem czyli pronuncyacją; potym z deklinacyi, konjugacyi, i konstrukcyi początkowey tego języka, nakoniec mówiąc z pamięci niektóre moralne powieści sławnych mężdów, i tłumacząc cokolwiek z francuzkiego na polski, lub z polskiego na język francuzki. Postępujący ukażą rozmaite opisania swoiey roboty, nadto odpowiedzą na pytania z materyi następującey.*

PREMIER EXERCICE.

INTRODUCTION A L'HISTOIRE UNIVERSELLE.

Premier Tableau Historique, contenant 4 Epoques.

EPOQUE 1ère.

*Espace d'environ
1656 ans.*

CREATION.

DE LUGE.

- 1mo Exposer succinctement ce que présente la 1ère Epoque depuis l'instant de la Création jusqu'à la chute ou la désobéissance du premier homme.
- 2do Exposer de même succinctement quelles ont été les suites funestes de cette désobéissance jusqu'au déluge.

EPOQUE 2de.

*Espace d'environ
200 ans.*

DE LUGE.

FORMATION
DES EMPIRES.

1 ^{mo} Quels sont les événemens généraux,	} arrivés depuis le Déluge, jusqu'à la dispersion du genre-humain?
2 ^{do} Quels sont les événemens particuliers,	

EPOQUE 3ème.

*Espace d'environ
226 ans.*

FORMATION
DES EMPIRES.COMMENCEMENT
DU PEUPLE DE DIEU.

- 1mo Quels Empires, Royaumes, ou Etats se sont formés tant en Asie, qu'en Afrique & en Europe immédiatement après la dispersion des hommes?
- 2do Quelles sciences, quels arts ont été alors connus, inventés ou perfectionnés?
- 3^{tio} Dans quel état se trouvoit la Religion, en Asie principalement?

EPOQUE 4ème.

Espace d'environ

174 ans.

COMMENCEMENT DU PEUPLE DE DIEU. FONDATION DE L'EMPIRE d'ASSTRIE.

1mo Exposer brièvement l'origine du peuple de Dieu, & ses premiers progrès sous les 3 premiers Patriarches jusqu'à la naissance de JOSEPH, tems auquel NINUS fils de BELUS fonda la Monarchie Assyrienne proprement dite, vers l'an 1968 av. J. C.

2do Autre Evénement contemporain des xers Patriarches. JNACHUS.

QUELQUES OBSERVATIONS SUR PEGYPTE.

1mo Son Antiquité.

2do Son gouvernement — sa police.

3^{tio} Quelques-unes de ses loix.

4to La forme de ses jugemens.

5to Ses Rois — leur vie privée.

SECOND EXERCICE.

QUESTIONS SUR DIVERS SUJETS.

I.

En quoi consiste le véritable Héroïsme?

II.

Tracez-nous le portrait d'un grand Roi.

III.

A quoi peut être comparé un Monarque?

IV.

Que faut-il penser d'un Prince ambitieux?

V.

Quelles sont les vertus civiles les plus propres à faire naître & à multiplier les Grands hommes dans chaque Etat?

VI. <http://rori.org.pl>

Quel intérêt les Grands ont-ils à favoriser le progrès

VII.

Quel intérêt les Souverains en particulier ont-ils à ce que leurs sujets soyent instruits & éclairés?

VIII.

Par quel moyen peut-on faire fleurir dans un Etat les Sciences & les Arts?

IX.

Citez-nous quelques exemples d'honneurs rendus aux Sçavans.

X.

Continuation du même sujet.

XI.

Exposez-nous en raccourci quelle gloire l'homme en particulier, & quels avantages la société en général ont retirés de la culture des sciences & des arts?

XII.

Montrez-nous quel intérêt ont tous les Etats à veiller soigneusement au maintien des mœurs & à la bonne éducation de la jeunesse?

Toutes ces Questions ont d'abord servi de matière pour les compositions Françoises.

TROISIEME EXERCICE.

HISTOIRE ABREGÉE DES ETUDES.

I.

LA PHILOSOPHIE.

Notice de ses progrès depuis son origine, jusques vers le tems d'Aristote.

- 1mo Qu'entendez vous par la Philosophie?
- 2do Quelle est l'origine de la Philosophie?
- 3^{tio} Quels progrès fit-elle chez les Orientaux, ou plutôt à quoi se réduisoient leurs conjectures sur le système général du monde?
- 4to Quels furent les premiers Philosophes Grecs?

- 5to Qui étoit THALES, & à quoi se réduisoit sa Philosophie?
- 6to Citez-nous quelques-unes de ses maximes morales?
- 7mo Entre les disciples de Thalès, quels furent ceux qui se distinguèrent le plus; quelles découvertes attribuë-t-on à chacun d'eux en particulier?
- 8vo Qui étoit PYTHAGORE; quelles furent ses premières études?
- 9no Donnez-nous un précis de ses différentes opinions?
- 10mo A quoi se réduisoit sa morale; quelle idée avoit-il de la Divinité?
- 11mo La quelle des deux sectes de Pythagore ou de Thalès a fait le plus de progrès dans la Philosophie?
- 12do Qui a été proprement l'inventeur de la morale raisonnée?
- 13^{tio} Qui étoit SOCRATE; quel fut son caractère & son amour pour la vertu?
- 14to Quelle étoit sa méthode d'enseigner?
- 15to En quelle estime étoient les sciences du tems de Socrate & de ses premiers disciples?
- 16to Qui étoit PLATON, & quelles furent ses premières études?
- 17me Qui étoit ARISTOTE, & quels sont les plus estimés de ses ouvrages?
- 18vo Quel fût le sort de la Philosophie chez les Grecs du tems même d'Aristote?

II.

ETUDES PARTICULIERES DES GRECS
ET DES ROMAINS.

ETUDES DES GRECS.

- 1mo Quelles étoient les études des Grecs?
- 2do Qu'entendoient les Grecs par la Grammaire?
- 3^{tio} Quelle science suivit de près la Grammaire?
- 4to Les Grecs cultivèrent-ils la Jurisprudence?

5to Quand les études commencèrent-elles à dégénérer chez les Grecs?

ETUDES DES ROMAINS.

6to Dans quel état se trouvoient les sciences chez les Grecs, lorsque les Romains commencèrent à s'y appliquer?

7mo Quelles furent leurs premières études?

8vo Par quel principe s'appliquèrent-ils aux études ou à la lecture des ouvrages des Grecs?

9no Quelle fut la cause de la décadence des études chez les Romains?

Z IĘZYKA NIEMIECKIEGO. Uczniowie lekcyi niższey będą czytać po niemiecku, opowiedzą wieloraki jest artykuł i rodzaj, iak i kiedy ich zażywać? wiele jest deklinacyi po ięzyku niemieckim, zkąd się poznaią, i iak deklinują? które *substantiva* iednego nieprzyimują artykułu? wiele jest konjugacyi regularnych i nieregularnych, iakie uznawać &c. przytym będą tłómaczyć bayki rozmaite i nauki moralne z Grammatyki *Gottscheda*.

Uczniowie lekcyi wyższey gotowi są tłómaczyć bayki *Lefsynga* z niemieckiego na ięzyk polski, z ukazaniem reguł i konstrukcyi niemieckiey, takóž listy *Gellerta* lub cokolwiek im zadano będzie tak z niemieckiego ięzyka na polski: iako z polskiego na niemiecki, nadto mówić będą z pamięci niektóre kompozycye, które się im dyktowały o początkach historyi baieczney, nakoniec i niższey i wyższey lekcyi uczniowie ukazaą formowany od siebie charakter niemiecki.

~~X~~

XVII.2.986